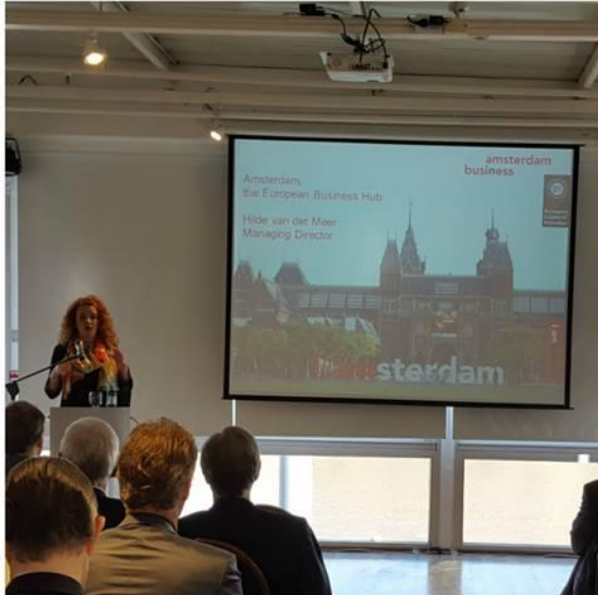

Samenwerken of concurreren?

De relatie tussen centrumgemeenten en randgemeenten in het licht van globalisering en Europese integratie

Bachelorscriptie Internationale Betrekkingen & Organisaties
Universiteit Leiden

Max Peter de Kloe (1121529)

11 Juli 2016

7896 woorden

Onder begeleiding van Dr. J.P. Vollaard

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	p.2
2. THEORIE EN CONCEPTUALISATIE.....	p.4
3. ONDERZOEKSVRAAG EN HYPOTHESES.....	p.10
4. METHODOLOGIE EN DATAVERZAMELING.....	p.12
5. BEVINDINGEN.....	p.14
6. ANALYSE.....	p.16
7. CONCLUSIE.....	p.18
REFERENTIES.....	p.19
Bijlage 1	
Bijlage 2	
Bijlage 2	

1. Inleiding

De Amsterdamse burgemeester Eberhard van de Laan doet onlangs in trouw een pleidooi voor de voortrekkersrol van de grote steden. Nederlandse bedrijven, en andere gemeenten kunnen profiteren van de naam die Amsterdam heeft in het buitenland¹. Kübler en Pilotyte schrijven dat hoewel er op alle vlakken spanningen zijn tussen centrumgemeente en randgemeente, die spanning er niet is in de internationale vertegenwoordiging. Zij opperen dat er geen tegengestelde belangen spelen tussen centrumgemeenten en randgemeenten wanneer zij naar buiten toe treden (2007, p. 358)

Dat die spanningen er wel zijn op andere gebieden is in de Nederlandse situatie heel duidelijk. Er woedt een langlopende discussie over het binnenlands bestuur. Is de burger gebaat bij een kleine gemeente die dicht bij de burger staat of zorgt de professionaliteit van een grote gemeente voor betere dienstverlening? Binnen die langlopende discussie wordt er in deze scriptie onderzocht welke rol de internationale activiteiten van gemeenten spelen. Enerzijds is de rol van de lokale overheid veranderd door Europese integratie. De rol van de nationale overheid in het verdelen van gelden en het maken van beleid is verminderd ten opzichte van de Europese Unie. Lokale overheden moeten een weg zien te vinden in het implementeren van de regels van dit supranationale orgaan, en in het beïnvloeden van dat supranationale beleid.

Anderzijds vindt er een proces van globalisering plaats, waarbinnen ook de rol van gemeenten verandert. Benjamin Barber beschrijft vooral de veranderende rol van steden (2013, pp. 391-397). Hij pleit ervoor dat de steden in deze globaliserende wereld hun verantwoordelijkheid pakken, en helpen bij het oplossen van mondiale kwesties. In Nederland zijn er geen steden van het formaat dat Barber voor ogen ziet. De Nederlandse situatie is er een van agglomeraties van gemeenten die voor de wet formeel gelijk zijn, maar politiek gezien niet even machtig zijn. We kunnen daarom ook wel spreken van centrumgemeenten en randgemeenten.

Centrumgemeenten en randgemeenten kunnen de keuze maken voor samenwerken of concurreren. Concurrentie kan komen doordat lokale overheden strijden voor de eigen ontwikkeling, en daarbij de samenwerkingsplannen ondermijnen. De gemeenten willen kapitaal aantrekken van buitenaf en daarbij kunnen ze concurreren met andere gemeenten (Hawkins 2010, p. 254). Ook de wens autonoom te blijven kan concurrentie in de hand spelen. Lokale overheden staan niet graag de controle af aan grotere gemeenten (Hawkins 2010, p.254). Wanneer randgemeenten taken laten uitvoeren door de centrumgemeenten neemt immers de legitimiteit van de randgemeente af. Dit kan reden zijn om niet te willen samenwerken (Heeg et al. 2003, p.149). Ook fragmentatie kan tot concurrentie leiden. Hoe meer deelnemers in de groep, hoe moeilijker het wordt om tot collectieve acties te komen (Hawkins 2010, p. 254).

Dat samenwerking door globalisering niet vanzelfsprekend is blijkt uit onderzoek uitgevoerd door Van der Heiden. Hij onderzocht de invloed van internationale activiteiten op de relatie tussen centrumgemeenten en randgemeenten in Zwitserland en twee steden in landen die wel bij de Europese Unie horen. Hij concludeerde dat de centrumgemeenten wel een leidende rol hebben in internationale activiteiten, maar daarbij de randgemeenten niet vertegenwoordigen. Tegelijkertijd houden randgemeenten zich nauwelijks bezig met internationale activiteiten (Van der Heiden 2010, p.164).

Anderen stellen dat er juist veel redenen zijn voor gemeenten om samen te werken. Samenwerking is een manier waarop gemeenten om kunnen gaan met de negatieve effecten van deregulatie van de nationale overheid, de flexibiliteit van bedrijven met betrekking tot het kiezen van de vestigingsplaats en de beperkte kracht van een gemeente in een globaliserende wereld (Heeg et al. 2003, p. 140).

¹Zie ook: <http://www.trouw.nl/tr/nl/4492/Nederland/article/detail/4271715/2016/03/29/Van-der-Laan-gun-Amsterdam-voortrekkersrol.dhtml> (geraadpleegd op 11/04/2016)

De vraag in deze scriptie is of het proces van Europese integratie en het proces van globalisering een effect hebben op de samenwerking tussen de centrumgemeenten en randgemeenten. Deze vraag is eerder gesteld door Van der Heiden (2010, p. 28), maar er is reden om aan te nemen dat zijn casus kan verschillen met een Nederlandse. Anders dan Zwitserland maakt Nederland wel deel uit van de Europese Unie. Daarnaast is de Nederlandse casus interessant vanwege de langlopende discussie die er al speelt over het binnenlands bestuur. Niet eerder is er gekeken naar de rol van globalisering en Europese integratie in de relatie tussen Nederlandse centrumgemeenten en randgemeenten. De hoofdvraag is daarbij: “Leiden globalisering en Europese integratie tot meer concurrentie of tot meer samenwerking tussen gemeenten?”

2. Theorie en conceptualisering

Linze Schaap stelt in zijn analyse van 60 jaar discussie over de reorganisatie van het binnenlands bestuur dat alleen de twee vervoersautoriteiten rondom Rotterdam & Den Haag en Amsterdam hier van overgebleven zijn (Schaap 2015, p. 181). Voor de jaren zestig bestond het bestuurlijk reorganisatiebeleid alleen uit het formeel vergroten van centrumgemeenten als de randgemeenten vergroeid waren met de centrumgemeenten (Schaap 2015, p. 169). Dit is in lijn met de wetenschappelijke literatuur uit die tijd, grofweg samengevat als de 'metropolitan government school'. Zij kaarten aan dat de fragmentatie van lokale overheden binnen een regio leidt tot inefficiënte en ineffectieve publieke diensten. Ze zien de centrumgemeente (vaak een stad) en de randgemeenten (kunnen ook steden zijn) als één sociale en economische gemeenschap, wat de metropolis wordt genoemd. De fragmentatie leidt tot ongelijkheid in het leveren en betalen van publieke diensten, en de gefragmenteerde politieke en ambtelijke organisatie is niet in staat op gecoördineerde wijze diensten te leveren of acties te nemen om regionale problemen op te lossen. Daarnaast vinden ze het systeem ondemocratisch, omdat de burger niet kan achterhalen waar de verantwoordelijkheid ligt voor de geleverde diensten. Hoewel incrementele veranderingen (zoals de annexatie van randgemeenten) aanvankelijk als onverstandig worden gezien, wordt er vanaf het midden van de twintigste eeuw toch voor gepleit. Kortom, de 'metropolitan government school' wil een overkoepelende metropoolregering die de verantwoordelijkheid heeft over de gehele regio, om zo efficiëntie en gelijkheid te bewerkstelligen. Dit bereikt de metropool regio omdat 1) eenzelfde belasting kan worden geheven en daarmee dezelfde diensten kunnen worden geleverd in de hele regio, 2) een metropoolregering de capaciteit heeft strategie te maken voor de gehele regio, en 3) de metropoolregering een regiobrede infrastructurele strategie kan opstellen (Savitch & Vogel 2009, pp. 107-110).

De kritiek op deze wetenschappelijke benadering is dat er te weinig bewijs is dat een metropoolregering leidt tot meer schaalvoordelen en daarmee efficiëntie. Het bewijs ontbreekt dat de diensten van lokale overheden duurder zijn, of minder goed in staat zijn verantwoording af te leggen. Een ander punt van kritiek is dat het bewerkstelligen van een metropoolregering niet automatisch hoeft te leiden tot meer gelijkheid. In het leveren van publieke diensten kan een metropoolregering nog steeds meer gericht zijn op de diensten in rijkere buurten (Savitch & Vogel 2009, p. 110).

Ook in de Nederlandse situatie zien we dat na deze periode van annexaties er in de jaren '60 geconcentreerd wordt op het vergroten van gemeenten die te klein worden gevonden voor efficiënt en effectief bestuur. Maar in lijn met de kritiek op de 'metropolitan government school' wordt opgemerkt dat de grootte van gemeenten en de effectiviteit van bestuur niet noodzakelijk met elkaar verbonden zijn. Er wordt daarna niet langer gekeken naar grootte maar naar knelpunten. Wanneer er problemen zijn in het uitvoeren van de taken op lokaal niveau wordt herindeling overwogen (Schaap 2015, pp. 169-171).

Vanaf de jaren vijftig ontstaan er in Nederland samenwerkingsverbanden tussen gemeenten op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen uit 1950. Onder de noemer 'verlengd lokaal bestuur' worden er gebiedscoöperaties of 'pregewesten' gecreëerd door de gemeenten zelf (Schaap 2015, pp. 174-175).

In de wetenschappelijke literatuur verschijnt in de jaren '50 en '60 een benadering die 'public choice' wordt genoemd. Deze benadering ziet fragmentatie als iets goeds en vertrouwt op marktwerking in het coördineren van de publieke diensten in de metropoolregio. Ze keurt regionale vormen van coördinatie niet af, maar geeft aan dat het gebaseerd moet zijn op samenwerking tussen gemeenten en niet mogelijk wordt gemaakt door overkoepelende bestuursorganen zoals een metropoolregering (Savitch & Vogel 2009, p. 111).

De 'public choice' benadering ziet een metropool als een policentrisch politiek systeem, waarbinnen lokale overheden eigen ontwikkelingsbeleid toe passen om de economische positie te verbeteren. De gemeente moet daarvoor kapitaal aantrekken van buitenaf, en daarmee concurreert ze met de buurgemeente (Hawkins 2010, p.254). Beide gemeenten bieden (financiële) prikkels aan bedrijven om ze te stimuleren zich te vestigen in de gemeente. Gemeenten die niet samenwerken moeten dit gaan doen, er is immers geen garantie dat de

andere gemeente de stimulansen niet biedt. De 'public choice' benadering stelt dat deze vorm van competitie tussen lokale overheden stimulerend werkt op ontwikkeling en groei (Hawkins 2010, p. 254). Het leidt immers tot de beste publieke diensten tegen de laagste kosten en responsiviteit ten opzichte van burgers. Als de gemeenten daar niet voor zorgen, trekken burgers en bedrijven weg naar andere gemeenten of andere regio's (Savitch & Vogel 2009, p. 111).

Een latere stroming binnen de benadering erkent dat afspraken over bestuur in de regio niet alleen geschapen worden door marktprocessen. Lokale overheden zorgen voor de levering van publieke diensten, maar kunnen dit wel uit besteden aan private bedrijven om zo te profiteren van schaalvoordelen zonder dat de overheidsapparaten hechter verbonden moeten worden. Decentralisatie biedt burgers en ambtenaren de kans de juiste schaal te vinden voor de dienst, en zij profiteren daarbij van marktwerking. Regionaal bestuur is daarmee een proces van alsmear veranderende grenzen, diensten en institutionele processen zodat er een lokaal bestuursstelsel ontstaat naar de wens van de burger. Het sluit hiermee aan op de Nederlandse gemeentelijke samenwerking in de jaren vijftig, onder de noemer van 'verlengd lokaal bestuur' (Savitch & Vogel 2009, p. 111).

De 'public choice' benadering ziet het als iets verkeerd als samenwerking tussen gemeenten leidt tot centralisatie, omdat dit de marktwerking tegengaat en het democratische zelfbestuur ondermijnt (Savitch & Vogel 2009, p. 111). Punten van kritiek op de 'public choice' benadering zijn dat ze de ongelijkheid van de kwaliteit van publieke diensten negeert, en dat de assumptie van mobiliteit voor veel (minder rijke) burgers niet opgaat. Fragmentatie zou de sociale cohesie in steden niet verbeteren, met polarisatie tot gevolg. Ook zorgt de voortdurende strijd om het binnenhalen van bedrijven en infrastructurele projecten niet voor betere investeringen. Bedrijven hebben de ruimte de ene stad tegen de andere uit te spelen, wat leidt tot meer publieke investeringen (Heeg et al. 2003, pp. 139-140).

De Nederlandse regering reageert in 1969 op de samenwerkingsverbanden met de Nota bestuurlijke organisatie, die tot grotere eenheden van lokaal bestuur en een verbetering van de intergemeentelijke samenwerking moet leiden. Dat leidt tot een voorstel op basis van een nieuwe Wet gemeenschappelijke regelingen die gewesten wil instellen met ruimere bevoegdheden. Het idee van gewestvorming op basis van de Wgr wordt echter afgewezen door de tweede kamer. In 1971 komt er een ontwerpwet waarbij het initiatief en de vorm van samenwerken bij de gemeenten blijft liggen. Dit kan mogelijk leiden tot een verscheidenheid van vormen waarop de Nederlandse bestuurlijke organisatie wordt geregeld. (Schaap 2015, pp. 174-175). Pogingen om meer structuur te krijgen halen het echter niet. In 1974 komt de regering met een plan voor 44 gewesten, wat uitgewerkt wordt in een concept wet met 26 provincies "nieuwe stijl" in 1975. Uiteindelijk haalt dat plan noch het volgende plan met 17 provincies het.

De regering besluit het daarbij het maar even te laten, en in de Nota organisatie binnenlands bestuur van 1983 geeft de regering aan dat regionale problematiek door de gemeenten zelf moet worden opgelost. De intergemeentelijke samenwerking kan op basis van een nieuwe Wgr (1985) plaatsvinden (Schaap 2015, pp. 175-176). Tot dusver is de eerste periode van bestuurlijke reorganisatie niet succesvol.

'New regionalism' vormt een derde belangrijke benadering binnen het wetenschappelijke debat. De theorie is in feite een consensus tussen de 'metropolitan government' benadering en de 'public choice' benadering. Een metropoolregering die op verticale, hiërarchische wijze probeert efficiënte en gelijkheid te bewerkstelligen blijkt een politiek gevoelig onderwerp en onmogelijk om door te voeren. Maar het idee van marktwerking kent ook eigen zwakheden. 'New regionalism' pleit daarom voor 'metropoolbestuur zonder metropoolregering'. Samenwerking op horizontale wijze moet regionale problemen als sociale en economische ongelijkheid aanpakken. Dit gaat samen met het besef dat de centrumgemeenten en de randgemeenten elkaar nodig hebben. Niet een stad, maar de stad-regio is de relevante actor binnen de wereldeconomie. De benadering pleit voor meer autonomie en middelen voor lokale overheden om de problemen aan te pakken, en tegelijkertijd voor meer intergemeentelijke samenwerking (Savitch & Vogel 2009, pp. 112-114).

In Nederland is deze benadering zichtbaar vanaf de tweede periode van het debat rondom binnenlands bestuur. De commissie Montijn publiceert in 1989 het rapport "grote steden, grote kansen" dat poogt meer aandacht te creëren voor de problemen van de grote stad. Volgens het rapport zullen met de economische eenwording van Europa de Nederlandse grote steden het moeilijk krijgen. Een goede concurrentiepositie is van belang voor de economie van Nederland. Werkloosheid en verpaupering hebben de steden verzwakt, en de commissie wil meer geld en meer beleidsruimte voor steden om deze problemen op te lossen. Maar de economische ontwikkeling is afhankelijk van de medewerking van alle gemeenten in de agglomeratie (Schaap 2015, pp. 176-177). De probleemdefinitie van de commissie Montijn is daarbij als volgt:

'de grote steden in de randstad hebben een zwakke internationale concurrentiepositie, waardoor de economische groei van Nederland als geheel gevaar loopt'. (Schaap 2015, p. 179)

Dat de commissie Montijn daarbij nog wel een voorkeur heeft voor een metropoolregering, blijkt uit het advies voor een gemeentelijke herindeling van de vier grote steden om de ruimtelijke schaal van het bestuur van de steden vergroten (Schaap 2015, p.172). Centrumgemeenten en randgemeenten moeten worden samengevoegd tot agglomeratiegemeenten (Schaap 2015, pp. 176-177).

Hoewel het advies over de vier grote steden gaat, gebruikt het kabinet-Kok het in 1995 om twintig centrumgemeenten aan te wijzen die door herindeling moeten worden versterkt. Regionale samenwerking wordt vanaf deze tijd een onderwerp en de stuurgroep krachtige gemeenten stelt dat alle gemeenten voldoende bestuurskracht moeten hebben om in de regionale samenwerking een volwaardige rol te kunnen vervullen (Schaap 2015, p. 172).

De regering kiest met de drie Nota's 'Bestuur op Niveau' (BoN 1, BoN 2, en BoN 3) voor een intergemeentelijke samenwerking die 'van onderop' moet komen, maar niet vrijblijvend is. Uiteindelijk worden er 'van bovenaf' zeven BoN-gebieden aangewezen. De deelnemers vormen zelf een regionaal bestuur, dat provincievrij zal zijn. De centrumgemeenten binnen de regio zullen worden opgedeeld in wijkgemeenten. De kaderwet bestuur in verandering uit 1994 wordt het formele kader. De constructie druist echter in tegen de grondwet, waar uniformiteit in de organisatie van het binnenlandsbestuur wordt gewaarborgd. In plaats van regionale besturen die provincievrij zijn komen er Stadsprovincies, die fungeren als stadsregio's. Het blijft onduidelijk of het doel nu krachtig stadsbestuur is, of kleinere provincies? Ook de stadsprovincies zien het licht niet. In 1995 houden Rotterdam en Amsterdam referenda over de vorming van stadsprovincies, waarbij de meerderheid te kennen geeft niets in het plan te zien. De zeven kaderwetgebieden blijven tot 2006 wel bestaan (Schaap 2015, pp. 178-179).

Vanaf 2006 wordt de Kaderwet vervangen door de Wgr-plus regeling. De oude kaderwetgemeenten worden Wgr-plusregio's waarin verplicht wordt samengewerkt. Ook andere gemeenten zijn vrij om zo'n samenwerking op te starten. Deze Wgr-plusregeling wordt onder het Kabinet Rutte afgeschaft. Het grootschalige debat rondom bestuurlijke hervormingen leidt niet tot een oplossing voor de probleemdefinitie die door de commissie Montijn opgesteld is (Schaap 2015, p. 180). Schaap stelt dat het falen van de bestuurlijke reorganisaties komt door onduidelijkheid over het probleem waarvoor een oplossing wordt gezocht. Meerdere probleemdefinities zijn door elkaar gebruikt (waar de probleemdefinitie zoals de commissie Montijn opgesteld er één van is). Het debat over bestuurlijke herinrichting wordt door verschillende actoren gebruikt als mogelijke oplossing voor hun problemen. Daarmee wordt het steeds onduidelijker voor welk probleem een oplossing wordt gezocht (Schaap 2015, p. 179).

Opvallend is dat hoewel de internationale concurrentiepositie wel voorbij gekomen is in de discussie rondom bestuurlijke reorganisatie, een ander belangrijk fenomeen genegeerd wordt. In de analyse van de bestuurlijke inrichting van Nederland ontbreekt een gedegen analyse van de Europese Unie (Rob 2010, pp. 33-34). Deze analyse is wel nodig, omdat de Europese Unie een factor is met veel invloed op de ruimte die gemeenten hebben om samen te werken. Dat de Europese Unie ook de relatie tussen de centrumgemeente en de

randgemeente kan beïnvloeden blijkt uit de evaluatie van de WGR-plus gemeenten. Daarin wordt vermeld dat kleinere gemeenten via de centrumgemeente 'toegang' hebben tot andere regio's in Nederland en Europa. De stadsregio werkt als poort naar andere netwerken (BZK 2010, p. 44). Uit onderzoek van Tatham blijkt dat sub-statelijke actoren als regio's en gemeenten de nationale staat passeren in pogingen het beleid van de Europese Unie te beïnvloeden, als dit ze uitkomt (Tatham 2010, p. 91).

Binnen het wetenschappelijke debat is de meeste recente benadering van regionaal bestuur de 'rescaling/reterritorialisation' benadering, dat een breder theoretisch kader biedt voor het succes van bestuur zonder regering. Stad-regio's zijn de nieuwe belangrijke elementen in de geglobaliseerde wereld. Dit is een verschil met de 'new regionalism' benadering die de regio's ondergeschikt ziet aan de centrale staat. Binnen het rescaling/reterritorialisation debat wordt ervan uitgegaan dat de staat autoriteit afstaat aan regionale en lokale niveaus (Savitch & Vogel 2009, pp. 115-116). Lokale overheden zijn niet alleen maar sub eenheden die geld ontvangen van en beleid uitvoeren van natiestaten. Deze politieke decentralisatie wordt gezien als een reactie op globalisering. Naast deze politieke hervorming is er ook meer concurrentie tussen steden wereldwijd. Deze groeiende competitie leidt tot beperkte groei en beperkte financiële potentiëlen. Lokale overheden stappen daarom over op het direct promoten van de regio. De activiteiten van lokale overheden staan in het teken van het verbeteren van de economische competitiviteit. Regio's, in het bijzonder metropolitische regio's, vormen een nieuw niveau van besluitvorming en innovatief beleid (Heeg et al. 2003, p. 141). Dit leidt er ook toe dat lokale overheden zich steeds meer bemoeien met publiek beleid, en sneller ingrijpen in de banenmarkt, onderwijs en innovatiecentra. Daarnaast proberen lokale overheden steeds meer de regionale belangen internationaal te vertegenwoordigen. Deze nieuwe vorm van regionaal buitenlandbeleid wijst op een nieuwe oriëntatie van regionale actoren (Heeg et al. 2003, p. 141). Internationale vertegenwoordiging wordt hiermee niet alleen meer gedaan door nationale overheden. Lokale overheden vertegenwoordigen regionale belangen en zijn daardoor internationaal belangrijke actoren geworden.

Tegelijkertijd moeten lokale overheden ook op zoek naar partnerschappen om de druk van al die veranderingen aan te kunnen. Er komt een nadruk op wederzijdse afhankelijkheid en er ontstaan verschillende vormen van samenwerking met andere overheden, parastatale en non-gouvernementele partners in het managen van economische, politieke en sociale relaties. Besturen wordt hierdoor een ander proces waarbij het coördineren van de vele actoren belangrijker wordt. Daar moeten nieuwe institutionele afspraken voor komen die samenwerking toestaan. Ook is het van belang dat deze in zekere zin autonome actoren met elkaar verbonden zijn in een systeem van wederzijdse afhankelijkheid, en toegewijd zijn aan hetzelfde doel (Heeg et al. 2003, p. 142).

Van der Heiden gaat ervan uit dat steden en de omringende gemeentes een min of meer coherent economisch netwerk vormen (2010, p. 28). Het verbeteren van de concurrentiepositie van de regio kan een stimulans zijn voor samenwerking. Competitie tussen randgemeenten en centrumgemeente voor investeringen kan namelijk de concurrentiepositie van de stadsregio als geheel verslechteren. De steden en de gemeenten rondom de steden hebben immers een gezamenlijk economisch belang. Brenner stelt dat waar stedelijk bestuur eerder gericht was op administratieve modernisatie, inter-territoriale gelijkheid en efficiënte levering van publieke diensten, nu de economische belangen en competitiviteit van de stedelijke regio's belangrijk zijn. De introductie van nieuwe samenwerkingsverbanden tussen kernsteden en randgemeenten en nieuwe regionale administratieve structuren worden gelegitimeerd als basisbehoeften voor het promoten van territoriale ontwikkeling in een mondiaal kapitalistisch systeem en een geïntegreerde Europese Unie (Brenner 2003, pp. 297-298).

Kijkend naar het langlopende debat rondom gemeentelijk bestuur in de wetenschap en in Nederland kunnen factoren worden onderscheiden die leiden tot concurrentie en factoren die leiden tot samenwerking. Dat het nastreven van de eigen economische ontwikkeling met behulp van extern kapitaal leidt tot concurrentie is besproken. Daarnaast kan ook de wens autonoom te blijven concurrentie in de hand spelen. Lokale overheden staan niet graag de controle af aan grotere gemeenten (Hawkins 2010, p. 254). Wanneer randgemeenten taken

laten uitvoeren door de centrumgemeenten neemt immers de legitimiteit van de randgemeente af. Dit kan reden zijn om niet te willen samenwerken (Heeg et al. 2003, p.149). Ook fragmentatie kan tot concurrentie leiden. Hoe meer deelnemers in de groep, hoe moeilijker het wordt om tot collectieve acties te komen. Ook zorgt het ervoor dat sommigen zouden kunnen profiteren van de samenwerking zonder bijdrage te leveren, iets wat remmend kan leiden voor collectieve actie (Hawkins 2010, p. 254).

Ook zijn er redenen genoemd om wel samen te werken. Het proces van globalisering heeft de beleidstaak van de nationale overheid teruggedrongen en heeft geleid tot meer ruimte voor lokale overheden om beleid te maken. Ook de economische noodzaak om dat te doen, door toegenomen concurrentie met andere gebieden in de wereld, maakt dat lokale overheden kunnen gaan samenwerken. Schaap stelt dat gemeenten elkaar nodig hebben omdat kleine gemeenten een te kleine bedrijfseconomische schaal hebben, terwijl grote gemeenten juist een te kleine ruimtelijke schaal hebben (2015, p. 92). Met andere woorden; kleine gemeenten hebben te weinig middelen en mankracht om problemen op te lossen, grote gemeenten kampen met het probleem dat ze de regionale problemen niet over de gemeentegrens mogen oplossen. Grote en kleine gemeenten hebben elkaar daarom nodig, aldus Schaap. Internationale vertegenwoordiging vereist een ambtenarenapparaat en financiële middelen die voor kleine gemeentes mogelijk moeilijk te vergaren zijn. De gemeenten rondom de grote stad kunnen profiteren van de middelen die de grote stad heeft, en profiteren van de naam die een stad heeft in het buitenland (Kübler & Pilotyte 2007, p. 365). Tegelijkertijd scheidt een dergelijke horizontale wederzijdse afhankelijkheid ook de noodzaak tot het vormen van instituties die de verhoudingen kunnen managen.

Er zijn meerdere definities te geven aan het onderzoeksobject van deze scriptie. Van der Heiden gebruikt in zijn onderzoek de termen 'core city', stad-regio's en agglomeratiegebieden. Het mankement van deze terminologie is de veronderstelling dat de gemeenten in het agglomeratiegebieden geen steden kunnen zijn. Daarom wordt er in deze scriptie gebruik gemaakt van de termen centrumgemeente, randgemeente en regio. Alle gemeenten in Nederland zijn formeel gelijk. Die formele gelijkheid klopt echter niet met de realiteit, waarin sommige gemeenten groter en invloedrijker zijn dan anderen (Kübler & Pagano 2012, p. 5). Politiek gezien legt de ene gemeente meer gewicht in de schaal dan de andere. Tegelijkertijd zijn sommige gemeenten ook economisch groter dan anderen.

Het VNG omschrijft de term centrumgemeente als een gemeente die in opdracht van andere gemeenten taken uitvoert en daarvoor het mandaat van de deelnemende gemeenten krijgt². In deze scriptie wordt die definitie voor een groot gedeelte losgelaten. Met centrumgemeenten worden de gemeenten bedoeld die politiek en economisch groter zijn dan de omliggende gemeenten. Randgemeenten zijn die omliggende gemeenten. Samen vormen ze een regio; een gebied dat economisch met elkaar verweven is.

Van der Heiden is een van de weinigen die deze horizontale inbedding van gemeenten in relatie tot globalisering heeft onderzocht. Hij onderzocht onder andere of de centrumgemeente toeneemt in invloed over de agglomeratiegemeenten door internationale activiteiten (2010, p.28). Het onderzoek dat Van der Heiden deed naar vijf Zwitserse steden en 2 steden in de EU toonde echter dat er geen zichtbare verbanden zijn tussen steden en de randgemeenten wat betreft de internationale activiteiten van de gemeenten. De steden nemen wel een leidende rol in internationale contacten en activiteiten, maar vertegenwoordigen daarin niet de randgemeenten. De randgemeenten houden zich nauwelijks bezig met internationale activiteiten. Waar er wel verbanden zijn met partnergemeenten, of deelgenomen wordt aan stedelijke netwerken zijn de randgemeenten nauwelijks actief. De randgemeenten en de steden zijn niet op de hoogte van elkaars activiteiten, en een dergelijke samenwerking is geen onderwerp van gesprek (Van der Heiden 2010, p. 164).

² Zie ook: <https://vng.nl/producten-diensten/diensten/slim-samenwerken/vormen-van-samenwerken/centrumgemeente-0> (geraadpleegd op 14/06/2016)

3. Onderzoeksvraag en Hypothesen

Dit onderzoek wil aansluiten op het langlopende debat naar binnenlands bestuur. Binnen dat debat is er nog weinig gekeken naar de globalisering en de Europese integratie als beïnvloeders van de relatie tussen lokale overheden. De hoofdvraag luidt daarom "Leiden globalisering en Europese integratie tot meer concurrentie of tot meer samenwerking tussen gemeenten?" Om die vraag te beantwoorden worden er vier hypothesen en twintig indicatoren gebruikt.

Van der Heiden (2010, p.28) wijst erop dat regio's die verdeeld zijn onder de bevoegdheid van meerdere lokale overheden, economisch een coherente regio kunnen vormen. De rescaling theorie gaat ervan uit dat lokale overheden steeds belangrijker worden doordat globalisering beleidstaken van de nationale overheid verschuift naar de lokale overheden en toegenomen concurrentie ervoor zorgt dat lokale overheden samen gaan werken om internationaal competitief te zijn. Dat leidt tot mijn eerste hypothese. Om de hypothese te testen wordt er gebruik gemaakt van zeven indicatoren.

H1 Centrumgemeenten en randgemeenten werken meer samen om internationaal een economisch zo aantrekkelijk mogelijke concurrentiepositie te bewerkstelligen.	
1	De gezamenlijke economische belangen van centrumgemeente en randgemeente worden verwoord in relatie tot de internationale concurrentiepositie
2	Er wordt gesproken over overleg over infrastructuur en bereikbaarheid in het kader van de internationale concurrentiepositie
3	Er wordt samengewerkt om bedrijven te behouden en binnen te halen
4	Er vindt overleg plaats over toerisme
5	Er vindt overleg plaats over het culturele aanbod, natuur en wonen, om zo te concurreren met andere regio's
6	Er wordt gesproken over het belang van goede educatie in de regio, in relatie tot de concurrentiepositie
7	Centrumgemeenten en randgemeenten vertegenwoordigen elkaar in het buitenland

Omdat lokale overheden betrokken raken bij internationale relaties kunnen naast economische ook andere belangen vertegenwoordigd worden. Dat leidt tot mijn tweede hypothese en drie indicatoren.

H2 Centrumgemeenten en randgemeenten werken meer samen om zo gezamenlijke politieke belangen internationaal te behartigen.	
8	(Gezamenlijk) lidmaatschap internationale organisaties
9	Vertegenwoordiging regio door centrumgemeente in internationale organisaties
10	Articulatie gezamenlijke belangen

Lokale overheden passeren de nationale staat in het vertegenwoordigen van belangen binnen de Europese Unie, aldus Tatham. Schaap wees erop dat het echter handig kan zijn voor kleine gemeenten om met grote gemeenten samen te werken om zo te profiteren van de mogelijkheden en capaciteiten die de grote gemeente heeft. Dat leidt tot mijn derde hypothese, en vijf indicatoren.

H3 Randgemeenten werken meer samen met centrumgemeenten om belangen te promoten op Europees niveau.	
11	Articulatie gezamenlijke belangen
12	Lobbyist
13	Lidmaatschap Europese organisaties
14	Pogingen EU-beleid te beïnvloeden
15	Pogingen Europese subsidies te verwerven

Tegelijkertijd zijn er ook redenen om te vermoeden dat globalisering en Europese integratie niet leiden tot nauwere samenwerking. De uitkomst van het onderzoek door Van der Heiden was dat er geen verbanden zijn tussen de steden en de randgemeenten wat betreft internationale activiteiten. In het onderzoeken van de gemeentelijke samenwerking in betrekking tot internationale activiteiten in Nederland moet ik er rekening mee houden dat dit niet zichtbaar was in de vijf Zwitserse gemeenten en Stuttgart.

Van der Heiden geeft aan dat zelfs in steden waarbij er een hoge mate van economische verbondenheid is met de randgemeenten, de politieke situatie alsnog erg gefragmenteerd kan zijn (Van der Heiden 2010, p.28). Dat er geen gesprek plaatsvindt over gezamenlijke internationale vertegenwoordiging is volgens van der Heiden opvallend omdat steden een hoop (financiële) middelen steken in internationale activiteiten, waar de randgemeenten economisch van profiteren. De centrumgemeente zou politieke druk kunnen zetten om de randgemeenten de last van internationale vertegenwoordiging mee te laten dragen maar doet dit blijkbaar niet (Van der Heiden 2010, p. 166). Mogelijk opereren centrumgemeenten liever zelfstandig dan dat ze moeten uitkomen voor de regio. Voor kleine gemeenten kan de angst om autonomie in te leveren ten opzichte van de centrumgemeenten een reden zijn om tegen samenwerking te zijn (Heeg et al. 2003, p.149). Wanneer kleine gemeenten taken laten uitvoeren door de centrumgemeenten neemt de legitimiteit van de randgemeente af. Dat leidt tot een vierde hypothese, gericht op concurrentie.

H4 Centrumgemeenten en randgemeenten concurreren met elkaar om zo eigen ontwikkeling te bewerkstelligen.	
16	Centrum en randgemeenten doen eigen subsidieaanvragen
17	Eigen internationaal beleid
18	Eigen lobby
19	Eigen zoektocht naar kapitaal, prikkels voor bedrijven om zich te vestigen in hun gemeente
20	Roep om politieke zelfstandigheid

4. Methoden en dataverzameling

Om deze hypothesen te beantwoorden wordt een exploratieve gevalsstudie gedaan naar de gemeente Amsterdam en diens band met de randgemeenten. Exploratieve studies worden aanbevolen in het geval dat de onderzoeker nog in een verkennende fase zit (Verschuren&Doorewaard 2007, p.185). Een gevalsstudie maakt het mogelijk een diepgaand en integraal inzicht te krijgen in de relatie tussen Amsterdam en de randgemeenten. Een gevalsstudie kan een documentstudie, een vraaggesprek en een observatie bevatten (Hutjes en van Buren 1992, p. 78). Om pragmatische redenen valt de observatie af. Het is lastig binnen het relatief korte tijdsbestek voldoende belangrijke vergaderingen en overleggen bij te wonen voor een goede analyse. Binnen het onderzoek ligt er een nadruk op documentenanalyse. Om de diepgang en de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten worden er daarnaast ook interviews afgenomen. Dit kan helpen bij het vergaren van nieuwe inzichten, maar kan ook gebruikt worden voor het toetsen van de bevindingen uit de documenten (Bryman 2015, p. 392). Binnen het documentonderzoek wordt gestreefd gebruik te maken van een verscheidenheid van type documenten om een zo uitgebreid mogelijk beeld te krijgen van de relatie. Hutjes en van Buren stellen dat de gevalsstudie gekenmerkt wordt door een intensieve studie van de onderzochte werkelijkheid vanuit meerdere gezichtspunten (1992, p. 77) Bij het bekijken van de documenten moet er rekening mee worden gehouden dat sommige documenten met een specifieke overtuiging of bedoeling zijn opgeschreven, terwijl anderen juist objectief kunnen zijn (Hutjes en Van Burgen, p. 80).

De interviews zullen semigestructureerd zijn. Er wordt wel gebruik gemaakt van een voorop opgestelde vragenlijst, maar er wordt ook getracht flexibel te zijn en goed te luisteren en te anticiperen op wat de geïnterviewde zegt. Dit is belangrijk voor kwalitatief onderzoek, omdat anders alternatieve lijnen van onderzoek voortijdig worden geblokkeerd (Bryman 2015, p. 473). De voorbereiding van de vragen is begonnen bij het bekijken van de onderzoeksopzet van deze scriptie, en daarbij steeds na te denken over welke vragen het bij mij oproept. Die vragen zijn daarna zoveel mogelijk gestructureerd en opgedeeld in de volgende thema's: motieven voor samenwerking, wijze van samenwerking, concurrentie en ontevredenheid.

Er is gekozen voor de gemeente Amsterdam omdat deze gemeente op meerdere vlakken een grote gemeente is binnen Nederland. De metropoolregio Amsterdam is een van de economisch grootste regio's in Nederland met onder ander een grote haven en het grootste vliegveld van Nederland. De gemeente Amsterdam heeft de meeste inwoners en het hoogste aantal banen van de vier grote steden van Nederland, onder andere in de sector handel³. Er is dus voor Amsterdam gekozen omdat het een typische of representatieve casus is (Yin 2003, p. 41). Als samenwerking door globalisering en/of Europese integratie tussen de centrumgemeente Amsterdam en diens randgemeenten niet zichtbaar is, kan er met voorzichtigheid worden gesteld dat dit bij andere gemeenten in Nederland ook niet het geval is. Die voorzichtigheid is nodig, omdat het bij een strategische casus selectie lastiger is om het resultaat van het onderzoek te generaliseren (Bryman 2015, p. 418).

Er is bij dit onderzoek gekozen voor een periode van iets minder dan 6 jaar, van 2010 tot 2016. Dit omvat ongeveer anderhalve raadsperiode. Er is gekozen voor een ruime onderzoeksperiode omdat het proces van het opbouwen van intergemeentelijke samenwerking meerdere jaren kan duren.

In het bestuderen van de bronnen en het analyseren van de data wordt gekeken naar indicatoren van samenwerking. De data zal worden geanalyseerd aan de hand van de hypothesen. Er wordt gekeken naar in hoeverre de economische belangen (de internationale concurrentiepositie, omgaan met veranderende economische omstandigheden) worden benadrukt in combinatie met samenwerking, in hoeverre er wordt gesproken over het samenwerken om EU-beleid te beïnvloeden of om gezamenlijk het EU-beleid te

³Zie ook: <https://www.ois.amsterdam.nl/feiten-en-cijfers/#> (geraadpleegd op 16/05/2016).

implementeren, en naar welke redenen er worden aangedragen wanneer men negatief is over de samenwerking.

Voor goede samenwerking is het belangrijk de samenwerking te institutionaliseren of op andere manieren vast te leggen. Mogelijke manieren om die samenwerking vorm te geven zijn afspraken om met elkaar om de tafel te gaan om te overleggen over het onderwerp, een partnerschap te sluiten, contracten over de gemaakte overeenkomsten te tekenen, of zelfs ambtelijke reorganisaties te laten plaatsvinden waarbij gemeenten ambtenaren uitwisselen (Heeg et al. 2003, p.150). Om deze redenen wordt er ook gekeken naar de afspraken die gemaakt zijn en instituties die gevormd zijn tussen de centrumgemeente en de randgemeente.

Uiteindelijk wordt op basis van de gemeten indicatoren en de uitkomsten van de interviews een conclusie gedaan over het antwoord op de verschillende deelvragen en de hoofdvraag.

5. Bevindingen

5.1 Amsterdam

De gemeente Amsterdam heeft ongeveer 820 duizend inwoners. Amsterdam is een multiculturele stad, met inwoners van meer dan 180 nationaliteiten⁴. De gemeente benadrukt dat Amsterdam te klein is om concurrent te zijn van andere steden in de wereld, en de regio nodig heeft om dat wel te kunnen zijn. Ze wil een 'verantwoordelijke hoofdstad' zijn, en uitgroeien tot 'poort naar Europa'. Om een van de grote economische regio's te zijn die de wereld verbinden, moet de samenwerking tussen Amsterdam en de regio verbeteren. De handelingsnelheid moet omhoog, en de regio moet zich kunnen aanpassen aan nieuwe en onverwachte kansen en uitdagingen (Gemeente Amsterdam 2015, pp. 3-5). Onder het principe van 'verantwoordelijke hoofdstad' valt dat Amsterdam er wil zijn voor de regio. Ze erkent dat zij het grootste ambtenarenapparaat heeft, evenals de netwerkkracht, strategische kracht, oog voor lobby, en representatie die passen bij de plek die ze inneemt in de mondiale economie (Gemeente Amsterdam 2015, p. 13).

Uit het interview met Marjolein Stamsnijder blijkt dat de internationale concurrentiepositie wel belangrijk gevonden wordt, maar dat deze ten dienste staat van de leefbaarheid van de stad en de regio.

"Het uiteindelijke doel van de metropool regio is het welzijn van de inwoners. Dat proberen we nu niet meer te definiëren in economische groei en in hoger op de lijstjes komen maar zorgen dat je in deze regio een baan hebt, prettiger kan wonen, goed onderwijs kan krijgen, naar een park kan gaan. Gewoon een lang en gelukkig en gezond leven" (Stamsnijder, Bijlage 3)

De regionale samenwerking staat ook in het teken van het welzijn van de inwoners.

"De woningmarkt afstemmen op waar je gaat bouwen is nummer 1. Nummer 2 is dat we zien dat middeninkomens, mensen met middenbanen, dus lagere HBO en hogere MBO functies, dat die deels verdwijnen. Je houdt schoonmakers, buschauffeurs; echt laagopgeleid werk. En mensen die apps kunnen programmeren enzo. Maar administratief medewerker kan je steeds meer robotiseren. Naar verwachting gaan 30 procent van die banen voor de mensen uitvallen. En we zijn ook bezig met een programma om onze bevolking in de metropool regio zo op te leiden dat het een aantrekkelijke regio blijft voor internationale bedrijven om zich te vestigen omdat je hier de juiste werknemers hebt. En ook om mensen aan het werk te houden." (Stamsnijder, Bijlage 3)

De problemen van verdwijnende banen, verdwijnende goede scholing en dalende huizenprijzen moeten regionaal worden aangepakt zodat de gemeenten leefbaar blijven voor de inwoners.

5.2 Oostzaan

Oostzaan is een kleine gemeente aan de noordgrens met Amsterdam. Het heeft 9140 inwoners, waarvan 1020 allochtoon zijn. Van die 1020 allochtonen is iets meer dan de helft afkomstig uit een Westers land, en iets minder dan de helft afkomstig uit een niet-Westers land⁵.

Sinds 2010 vormen de gemeente Oostzaan en de gemeente Wormerland samen de OVER-gemeenten. Dit omdat de Nederlandse overheid de gemeenten steeds meer taken geeft (OVER-gemeenten 2012, p. 21). Het is een samenwerkingsverband waarbij de ambtelijke organisatie gedeeld wordt om samen een kwaliteitsslag te

⁴ Zie ook: <http://www.iamsterdam.com/nl/uit-in-amsterdam/ontdek-amsterdam/feiten-en-cijfers> (geraadpleegd op 16/05/2016)

⁵ Zie ook: <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=82245ned&D1=0-65%2c71-72&D2=251%2c4198&VW=T> (geraadpleegd op 8/07/2016)

maken⁶. Ook is Oostzaan onderdeel van de metropoolregio Amsterdam. Toch wordt de wens van zelfstandigheid sterk benadrukt (Oostzaan 2009, p.9).

Ondanks dat Oostzaan een kleine gemeente is kent het toch een aantal grote (internationale) bedrijven. Daarvan is kippenluchtmaschinebouwer Meyn de grootste (Meerhof, bijlage 2).

5.3. Metropoolregio Amsterdam

De metropoolregio Amsterdam (MRA) is een samenwerkingsorgaan van de gemeente Amsterdam en 34 andere naburige gemeenten. Ze profileren zich als één economische regio, die met iets meer dan 2 miljoen inwoners klein is vergeleken bij andere wereldsteden. De metropoolregio noemt als krachtpunt de diversiteit aan sectoren die de regio kent zoals financiële en zakelijke dienstverlening, ICT, de creatieve sector, toerisme, congressen, de kennissector en logistiek. De doelstelling opgesteld bij het ontstaan in 2007 is dat de regio zich ontwikkelt tot een op Europese schaal concurrerende metropool in 2040 (MRA 2007, p. 16).

⁶ Zie ook: <http://www.over-gemeenten.nl/over-ons/over-over-gemeenten> (geraadpleegd 01/07/2016)

6. Analyse

De gegevens zijn verzameld en aan de hand daarvan zijn de onderstaande tabellen opgesteld. Een gedetailleerder overzicht van de bevindingen per bron is toegevoegd als bijlage 1. Wanneer iets 'wel' zichtbaar is betekent dit dat de indicator bevestigd kan worden. Wanneer er 'niet' staat genoteerd betekent dit dat het tegenovergestelde is gevonden. Wanneer er staat vermeld dat het 'niet duidelijk' is, betekent dit dat in geen van de onderzochte bronnen de indicator zichtbaar is. Dat het niet vermeld wordt kan betekenen dat er geen sprake van is. Echter, dit hoeft niet altijd zo te zijn. In de onderzochte MRA-documenten is bijvoorbeeld niet duidelijk gezegd wat er aan reizen wordt georganiseerd, en wie daarbij de regio vertegenwoordigd. Er is daarom gekozen voor 'niet duidelijk'. Dit laat ruimte voor de mogelijkheid dat de indicator wel juist is.

H1 Centrumgemeenten en randgemeenten werken meer samen om zo internationaal een economisch zo aantrekkelijk mogelijke concurrentiepositie te bewerkstelligen.		Oostzaan	Amsterdam	MRA
1	De gezamenlijke economische belangen van centrumgemeente en randgemeente wordt verwoord in de relatie tot de internationale concurrentiepositie	Niet	Wel	Wel
2	Er wordt gesproken over overleg over infrastructuur en bereikbaarheid in het kader van de internationale concurrentiepositie	Wel	Wel	Wel
3	Er wordt samengewerkt om bedrijven te behouden en binnen te halen.	Niet	Wel	Wel
4	Er vindt overleg plaats over toerisme	Wel	Wel	Wel
5	Er vindt overleg plaats over het culturele aanbod, natuur en wonen, om zo te concurreren met andere regio's	Niet duidelijk	Niet duidelijk	Wel
6	Er wordt gesproken over het belang van goede educatie in de regio, in relatie tot de concurrentiepositie	Niet duidelijk	Wel	Wel
7	Centrumgemeenten en randgemeenten vertegenwoordigen elkaar in het buitenland	Niet	Wel	Niet duidelijk

In alle documenten worden gezamenlijke economische belangen genoemd, maar in het geval van Oostzaan is dat niet direct gekoppeld aan de internationale concurrentiepositie. Uit het interview met de burgemeester Rob Meerhof (bijlage 2) blijkt echter dat dit wel een rol kan spelen. Infrastructuur speelt een rol voor Oostzaan omdat de bedrijven in Oostzaan een goede verbinding met Schiphol nodig hebben. Echter blijkt uit het interview ook dat afstemming van infrastructurele projecten gebruikt wordt door Oostzaan als strategie om andere doelen te bereiken.

Vanuit Amsterdam gezien kan deze hypothese bevestigd worden. Op indicator 5 na kunnen alle indicatoren bevestigd worden. Amsterdam heeft van de economische concurrentiepositie een prioriteit gemaakt, en laat over de hele linie merken dat zij daarbij de regio nodig heeft. Ook binnen de MRA wordt gefocust op de economische concurrentiepositie.

Er kan dus worden gesteld dat de hypothese grotendeels aangenomen wordt. De enige reservering hierbij is de positie van Oostzaan. Vanuit deze gemeente lijkt de internationale concurrentiepositie niet een gespreksonderwerp. Toch wil ook zij de bedrijven die ze heeft behouden, nieuwe bedrijven trekken en goed verbonden blijven met de stad. Daarnaast vindt er ook overleg plaats over toerisme.

H2 Centrumgemeenten en randgemeenten werken meer samen om zo gezamenlijke politieke belangen internationaal te behartigen.		Oostzaan	Amsterdam	MRA
8	(Gezamenlijk) lidmaatschap internationale organisaties	Niet	Niet duidelijk	Wel
9	Vertegenwoordiging regio door centrumgemeente in internationale organisaties	Niet	Wel	Niet duidelijk
10	Articulatie gezamenlijke belangen	Niet	Niet duidelijk	Niet duidelijk

Maar zelden werd er gesproken over andere belangen dan economische belangen. Hypothese 2 moet dan ook worden afgewezen.

H3 Randgemeenten werken meer samen met centrumgemeenten om belangen te promoten op Europees niveau.		Oostzaan	Amsterdam	MRA
11	Articulatie gezamenlijke belangen	Niet	Wel	Wel
12	Lobbyist	Niet	Wel	Niet duidelijk
13	Lidmaatschap Europese organisaties	Niet	Wel	Wel
14	Pogingen EU-beleid te beïnvloeden	Niet	Wel	Niet duidelijk
15	Pogingen Europese subsidies te verwerven.	Niet	Wel	Wel

Opvallend bij deze hypothese is dat hij aangenomen zou kunnen worden wanneer men kijkt vanuit het perspectief van de centrumgemeente. Elk van de indicatoren wordt bevestigd in de onderzochte documenten uit de gemeente Amsterdam. Amsterdam benadrukt de wens de regio te betrekken op Europees niveau. Vanuit de randgemeente moet de hypothese echter worden afgewezen. De gemeente Oostzaan ziet blijkbaar de noodzaak niet om samen te werken met de centrumgemeente om de Oostzaanse belangen te promoten op Europees niveau. De MRA bezigt zich wel met Europa. Binnen de MRA worden gezamenlijke belangen opgesteld, wordt deelgenomen aan Europese organisaties en de MRA zet zich in om subsidies te werven. Hypothese 3 is daarmee deels aangenomen.

H4 Centrumgemeenten en randgemeenten concurreren met elkaar om zo eigen ontwikkeling te bewerkstelligen.		Oostzaan	Amsterdam	MRA
16	Centrum en randgemeenten doen eigen subsidieaanvragen	Wel	Niet duidelijk	n.v.t.
17	Eigen internationaal beleid	Niet	Niet	n.v.t.
18	Eigen lobby	Niet	Niet	n.v.t.
19	Eigen zoektocht naar kapitaal, prikkels voor bedrijven zich te vestigen in hun gemeente	Wel	Niet	n.v.t.
20	Roep om politieke zelfstandigheid	Wel	Niet	n.v.t.

Uit de onderzochte documenten blijkt inderdaad dat er roep is om politieke zelfstandigheid vanuit de gemeente Oostzaan. Zij is wel op zoek naar bedrijven die zich willen vestigen in Oostzaan, onder andere zichtbaar door het pas aangelegde bedrijventerrein (Meerhof, bijlage 2). Er is sprake van eigen subsidie aanvragen, maar ook sprake van gezamenlijke subsidieaanvragen met gemeenten binnen Zaanstreek/Waterland. Hier moet bij vermeld worden dat dit geen subsidies van de Europese Unie waren. Er is dus sprake van een streven naar eigen ontwikkeling, maar samenwerking wordt daarbij niet uit de weg gegaan. Voor de casus Amsterdam zijn meerdere stukken over het internationale beleid van Amsterdam bekeken, en in alle stukken wordt een belang bij samenwerking benoemd. De MRA is voor deze hypothese niet onderzocht, omdat het een samenwerkingsorgaan betreft.

7. Conclusie

De hoofvraag van deze scriptie luidt “Leiden globalisering en Europese integratie tot meer concurrentie of tot meer samenwerking tussen gemeenten?”. Om die hoofvraag te beantwoorden is gebruik gemaakt van vier hypothesen.

H1 Centrumgemeenten en randgemeenten werken meer samen om zo internationaal een economisch zo aantrekkelijk mogelijke concurrentiepositie te bewerkstelligen: deels aangenomen

H2 Centrumgemeenten en randgemeenten werken meer samen om zo gezamenlijke politieke belangen internationaal te behartigen: afgewezen

H3 Randgemeenten werken meer samen met centrumgemeenten om belangen te promoten op Europees niveau: deels aangenomen

H4 Centrumgemeenten en randgemeenten concurreren met elkaar om zo eigen ontwikkeling te bewerkstelligen: afgewezen

Er kan worden geconcludeerd dat er vanuit de centrumgemeente Amsterdam voldoende wil is om de regio te betrekken. Binnen het samenwerkingsorgaan Metropoolregio Amsterdam worden daar concrete stappen in genomen. Hierbij speelt vooral de internationale concurrentiepositie een grote rol. Ook richting de Europa is er de wil om samen te werken binnen de regio. Wanneer er gekeken wordt naar Oostzaan ontstaat een ander beeld. Oostzaan werkt wel samen met andere gemeenten maar daarbij spelen economische internationale belangen weinig tot geen rol. De enige wijze waarop dit de relatie tussen Oostzaan en Amsterdam beïnvloedt zijn de gesprekken over toerisme en infrastructuur. Oostzaan is nog weinig betrokken bij de Europese Unie. Er kan geconcludeerd worden dat er niet een toename is in de samenwerking tussen Oostzaan en Amsterdam als gevolg van Europese integratie, en er een beetje wordt samengewerkt tussen Oostzaan en Amsterdam als gevolg van de internationale economische belangen. Voor zowel beide gemeenten als de MRA geldt dat de vertegenwoordiging van andere politieke belangen niet van invloed is geweest op regionale samenwerking. Wat betreft concurrentie kan er worden geconcludeerd dat Amsterdam zich niet richt op het concurreren met andere gemeenten binnen de metropoolregio. In het geval van Oostzaan is duidelijk geworden dat ze samenwerkt wanneer dat uitkomt, en graag zelfstandig blijft als dat kan.

Wanneer we kijken naar de relatie tussen Oostzaan en Amsterdam kan hiermee worden gesteld dat globalisering en Europese integratie niet of nauwelijks heeft geleid tot meer samenwerking, en ook niet of nauwelijks heeft geleid tot meer concurrentie tussen de twee gemeenten. Wanneer gekeken wordt naar Amsterdam en de MRA kan worden geconcludeerd dat globalisering en Europese integratie bevorderlijk zijn voor de samenwerking tussen de centrumgemeente en randgemeenten. Echter, dit strookt dus niet met het beeld dat geschapen wordt over de relatie tussen Amsterdam en Oostzaan. We moeten dus ook voorzichtig zijn met het concluderen dat globalisering en Europese integratie leiden tot meer samenwerking. Er is uitgebreider onderzoek nodig naar de relatie tussen centrumgemeente Amsterdam en de andere randgemeenten in de metropoolregio om dit met meer zekerheid te zeggen.

Referenties

- Barber, B. R. (2013) *If mayors ruled the world: Dysfunctional nations, rising cities*. New Haven: Yale University Press
- Brenner, N. (2003) Metropolitan institutional reform and the rescaling of state space in contemporary Western Europe. *European urban and regional studies*, 10(4): 297-324
- Bryman, A. (2015) *Social research methods*. Oxford: University Press
- BZK (2010) *Rapport Plussen en Minnen. Evaluatie van de Wgr-Plus*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties.
- Hawkins, C.V. (2010) Competition and Cooperation: Local Government Joint Ventures for Economic Development. *Journal of Urban Affairs*, 32(2): 253-275
- Heeg, S; Klagge, B.; Ossenbrugge, J. (2003) Metropolitan cooperation in Europe: Theoretical issues and perspectives for urban networking. *European Planning studies*, 11(2): 139-153
- Heiden, N. van der (2010). *Urban foreign policy and domestic dilemmas: insights from Swiss and EU city-regions*. Colchester: ECPR Press.
- Hutjes, J.M. & Buren, J.A. (1992) *De gevalsstudie: strategie van kwalitatief onderzoek*. Meppel: Boom koninklijke uitgevers.
- Kübler, D. & Piliutyte, J. (2007) Intergovernmental relations and international urban strategies: constraints and opportunities in multilevel polities. *Environment and planning C: government and policy*, 25(3): 357-373
- Kübler, D. & Pagano, M. A. (2012) *Urban politics as multilevel analysis*. The Oxford handbook of urban politics, Oxford: University Press
- ROB (2010) *'Het einde van het blauwdruk denken: naar een inrichting van het openbaar bestuur*. Den Haag: Raad van openbaar bestuur
- Savitch H.V. & Vogel R.K. (2009) *Regionalism and Urban Politics*. In: Jonathan S. Davies and David L. Imbroscio, eds. *Theories of urban Politics*. London: Sage
- Schaap, L. (2015). *Lokaal Bestuur*. Dordrecht: Convoy uitgevers BV
- Tatham, M. (2010) 'With or without you'? Revisiting territorial statebypassing in EU interest representation, *Journal of European Public Policy*, 17(1): 76-99
- Verschuren, P.J.M & Doorewaard, J.A.C.M. (2007) *Het ontwerpen van een onderzoek*. Den Haag: Uitgeverij Lemma
- Yin, R.K. (2003) *Case study Research: Design and Methods*. Thousand oaks: Sage Publications

Referenties Analyse

Gemeente Amsterdam (2014a) Internationaal Beleid 2014-2018: Amsterdam Internationaal verantwoordelijke hoofdstad. URL: https://www.amsterdam.nl/publish/pages/718757/herijking_internationaal_beleid_2014-2018.pdf (geraadpleegd op: 02/07/2016)

Gemeente Amsterdam (2014b) Kennisneming van de notitie "internationaal beleid 2014-2018: Amsterdam Internationaal verantwoordelijke hoofdstad" en instemmen met het internationaal beleid 2014-2018. URL: http://zoeken.amsterdam.raadsinformatie.nl/cgi-bin/showdoc.cgi?action=view/id=218873/type=pdf/IV_14_03_13_middag.pdf (geraadpleegd op: 02/07/2016)

Gemeente Amsterdam (2015a) Regiostrategie: De inzet van de gemeente Amsterdam voor de samenwerking aan regionale opgaven (op te vragen bij de gemeente Amsterdam).

Gemeente Amsterdam (2015b) Voordracht voor de raadsvergadering van 21 januari 2015: instemmen met het bevorderen van het vestigingsklimaat voor internationaal talent. URL: http://zoeken.amsterdam.raadsinformatie.nl/cgi-bin/showdoc.cgi?action=view/id=230370/type=pdf#search=vestigingsklimaat_internationaal_talent (geraadpleegd op: 02/07/2016)

Gemeente Amsterdam (2016) Position paper: Amsterdam, Haarlemmerliede en Spaarnwoude en de metropoolregio Amsterdam URL: http://zoeken.amsterdam.raadsinformatie.nl/cgi-bin/showdoc.cgi?action=view/id=291359/type=pdf#search=position_paper_amsterdam_haarlemmerliede_en_spaarnwoude_e (geraadpleegd op 16/07/2016)

Gemeente Oostzaan (2009) Programmabegroting 2010: voor elkaar en met elkaar. URL: <https://besluitvorming.oostzaan.nl/Documenten/Financiele-stukken/Programmabegroting-2010.pdf> (geraadpleegd op 01/07/2016)

Gemeente Oostzaan (2013) Programmabegroting 2014. URL: <https://besluitvorming.oostzaan.nl/Documenten/Financiele-stukken/rv-13-63-b2-programmabegroting-2014-definitief.pdf> (geraadpleegd op 01/07/2016)

Gemeente Oostzaan (2015) Programmabegroting 2016: "Skepies op het droge". URL: <https://besluitvorming.oostzaan.nl/Documenten/Financiele-stukken/rv-15-50-Programmabegroting-2016-DEFINITIEF.pdf> (geraadpleegd op 01/07/2016)

OVER-Gemeenten (2012) Overstappers: over gemeenten die hun grenzen verkennen. URL: <https://dl.dropboxusercontent.com/u/22807242/ebook%20OVER%20stappers%20%27over%20gemeenten%20die%20hun%20grenzen%20verkennen%27.pdf> (geraadpleegd op 01/07/2016)

MRA (2007) Wij metropool: Een introductie bij het ontwikkelingsbeeld Noordvleugel 2040. URL: <http://www.metropoolregioamsterdam.nl/file66.pdf?name=ontwikkelingsbeeldnoordvleugel2040.pdf> (geraadpleegd op 16/07/2016)

MRA (2015) Ruimtelijk-Economische Actie-Agenda 2016-2020. URL: https://issuu.com/gemeenteamsterdam/docs/mra_agenda?e=19262377/33241242 (geraadpleegd op 16/07/2016)

Bijlage 1																																								
Gemeente Oostzaan																																								
Interview Rob Meerhof	Wel	1	Wel	2	Niet	3	Wel	4		5		6	Niet	7	Niet	8	Niet	9	Niet	10	Niet	11	Niet	12	Niet	13	Niet	14	Niet	15		16	Niet	17	Niet	18		19		20
Programmabegroting 2010	52,53		109				53,55																																	
Programmabegroting 2014	51,63																																							
Programma 2016	90		21				49,5			20																														
OVER-Gemeenten (2012)																																								
Gemeente Amsterdam																																								
Interview met Marjolijn stamsnijder gemeente Amsterdam (2014a)	wel				Wel		Wel					wel		wel																										
Position paper Amsterdam (2016)	9,13,16						10,13												9																					
Regiostrategie Amsterdam (2015a)	3, 4, 6, 12	6, 24			3, 4, 21, 11			6				4, 6, 10, 11						13																						
Gemeente Amsterdam (2015b)	Wel											Wel																												
Metropool regio Amsterdam (MRA)																																								
MRA (2007)	12, 24, 57	17, 25, 28			39		59, 125			119, 121, 13, 20, 22,		13, 75																												
MRA (2015)	10	12, 40, 41			12					13, 20, 22,		12, 13, 20, 34				54																								

Bijlage 2

Interview Rob Meerhof, burgemeester Oostzaan, 9 juni 10.00

Het bachelor onderzoek gaat over regionale samenwerking tussen centrumgemeente en randgemeente met als casus Amsterdam en de randgemeenten. Er is een ontzettend lange discussie over die relatie. Maar in mijn onderzoek kijk ik naar de laatste zes jaar. Nu ben ik benieuwd naar wat er in die discussie rondom binnenlands bestuur; of globalisering en Europese integratie daar een nieuwe dimensie aan gegeven. Ik ga bredere en specifieke vragen stellen over de gemeenten Amsterdam en Oostzaan.

Hanteer je het begrip centrumgemeente zoals ook de wetgever het hanteert, want je hanteert het nu anders. Je gaat uit van Amsterdam als centrumgemeente. Mijn centrumgemeente vanuit Oostzaan geredeneerd is Zaanstad. In formele zin, de centrumgemeente die in het kader van maatschappelijke opvang een taak heeft die ook voor ons is bedoeld. Een gemeente die in het kader van cultureel beleid; ze hebben een theater, die is ook voor ons bedoeld. Dat is een andere type centrumgemeente.

Ik kijk naar een hoe het op globale schaal; dat de concurrentie tussen metropoolregio's steeds groter wordt, en dat Amsterdam die internationale concurrentiepositie wil vergroten de regio wil betrekken en met 2,7 miljoen inwoners te concurreren met andere steden.

Ja, dat is een andere insteek.

Ik wil u ook niet beperken, als u zegt we doen met Amsterdam heel weinig, dan moet u dat in de antwoorden ook zeker duidelijk maken.

Nee, ik wilde even de insteek weten. Dit komt wel uit, maar dan weet ik wat de insteek is. Dat de insteek is metropool, internationale positie en welke rol een gemeente als Oostzaan daar in heeft. Daar zijn gewoon heldere antwoorden op te geven. Ik ben nogal actief bij de MRA-ontwikkeling. Dat komt ook omdat ik een verleden heb daarin. Ik ben een tijdje gedeputeerde geweest, ik heb een beetje vanuit de provincie gekeken hoe die dingen in elkaar zitten. Ik kom hier dus in een kleine gemeente met een agenda op dat gebied. Ik heb er dus over nagedacht. Er speelt dus heel veel; met name voor onze gemeente van belang omdat onze internationale component heet niet zozeer economie maar eerder toerisme. Maar toerisme valt onder economie. Dus in die zin is het wel relevant. Maar voordat ik het hele verhaal gaat vertellen moet je even zeggen wat je van me wilt horen. Ik kan het ook gewoon vertellen; zo gaat het bij mij meestal. Zal ik anders even een schets geven? Dan kan je daarna de specifieke vragen erin gooien.

Ja, dat is goed.

Je moet je voorstellen dat wij als Oostzaan zitten in het samenwerkingsverband met de gemeente Zaanstad en Wormerland. Wormerland is echt een zustergemeente, we delen de ambtelijke organisatie. En in dat kader hebben we regionaal economisch overleg. Dat doen we met Zaanstad en daar zitten gedeputeerde bij van economie. En dat is het overleg waarin we de economische agenda met elkaar bespreken. Zoiets bestaat ook in Waterland. En met elkaar praten we erover, dus er is wel een soort gemeenschappelijkheid ontstaan met betrekking tot de agenda die de naast Amsterdam gelegen groene gemeenten en steden hebben in het kader hebben van de MRA. We hebben een gezamenlijk MRA-documentje gemaakt waarin thema's als woningbouw, toerisme en EZ nadrukkelijk staan en wat mij betreft ook landelijk gebied. Dat is er eentje van ons. Dat is één lijn, daaromheen en daarbinnen; we hebben met Zaanstad goede gesprekken over toerisme en ontwikkeling van het nabijgelegen gebied. En zij gaan echt op hun eigen citymarketing zitten. Zaanstad kan wel wat citymarketing gebruiken want er gaat geen hond naar Zaanstad omdat Zaanstad zo mooi is maar omdat de Zaanse schans er in de buurt ligt. Nou komen een miljoen mensen. De hele wereld komt daar. Dat is zo internationaal, maar ze komen erin, drinken wat en denken dat Albert Heijn daar zat, terwijl Albert Heijn hier aan de overkant zijn eerste winkeltje had. Dat is de werkelijkheid. Maar wij zijn zo stom geweest het in het verleden allemaal af te breken. De Zaanse schans is een grote nep, maar dat weten ze toch niet in het buitenland. Massa Chinezen en anderen gaan allemaal die kant uit, en als je je verdiept hebt weet je inmiddels dat Amsterdam vergeven is van toeristen en dat is ook een economisch belang van de provincie. Die zijn er heel

hard mee bezig om te kijken kunnen we die toeristen een dag langer in de provincie houden. Een dag langer in de provincie is anderhalf miljard of dat soort bedragen. Dat is de toeristische lijn.

In de economische lijn is het volstrekt evident in deze MRA-regio, je moet denken dat gaat van IJmuiden tot aan Lelystad, dat dat al een jaar of tien is het al redelijk staande praktijk om al heel gemeenschappelijk internationaal op te treden en dus als je uit IJmuiden, Haarlemmermeer, of weet ik wat kom ben je gewoon Amsterdam. Dat vindt ook niemand een probleem. Ik heb de omslag meegemaakt. Even een klein zijstapje. Ik kom uit de gemeente Velzen, daar heb ik jaren in de raad gezeten. Toen zagen wij dat Amsterdam de havens ging uitplaatsen, de kolen naar het westen ging verschuiven om zo meer bouwruimte voor wonen, hotels en economische ontwikkeling, te creëren in de stad. Dat is wat je nu ook ziet; overal waar gebouwd wordt stonden eerst bedrijven. In Velzen zagen we de kolenberg op ons afkomen; en dachten wat is dat nou. Dat project heette nog "Westwaarts" ook, dat klinkt als agressie. Als dat op je afkomt is dat een agressieve aanduiding, dat hebben de Amsterdammers zich nooit gerealiseerd. Ze hadden ook een project Zuidwaarts. Oostwaarts niet, want het Gooi hebben ze de laatste 20,30 jaar genegeerd. Goed, dus wij in Velzen dachten wat is dat nou iets idiots. Wij gaan als het waren opponderen tegen Amsterdam terwijl we gewend waren aan nogal wat bedrijvigheid en vieze bedrijvigheid met hoogovenfabrieken; wij gingen wel voor werk en economie. Dat zit er daar ingebakken. Toen zeiden we: ja wacht even, er zijn natuurlijk veel gemeenschappelijkheden met Amsterdam. We kunnen ze wel als agressors zien, maar zullen we eens kijken wat we ermee kunnen. Dat moment hebben we het hele Amsterdamse college uitgenodigd en tot onze grote verbazing kwamen ze ook. We zijn het gesprek aangegaan, en dat hebben we gedaan in de kelder van het stadhuis in tien sessies die de agenda te bepalen en het MRA-manifest te maken. We waren de enige gemeente die dat deden, niet de meest voor de hand liggende gemeente zou je kunnen zeggen. We hebben toen gewoon besloten; we gaan voor die lijn. We voelde ons deel van het Noordzeekanaal gebied. Laten we kijken waar de gemeenschappelijkheden zitten, de agressie eruit halen. Dat is dus gelukt, en daarmee werden we werden een belangrijke speler in die MRA. Door gewoon anders naar de regio's te kijken; naar wat de plussen zijn, die vaak groter zijn dan de minnen. Ondertussen er wel voor zorgen dat de havenontwikkeling niet vanuit de Amsterdamse agenda bepaald wordt maar vanuit de gemeenschappelijke agenda. Met andere woorden dat de nut en noodzaak heel duidelijk moeten zijn. Met behoudt van de buffers en het groen. Zo'n benadering draag ik met me mee, in die zin ben ik een beetje atypisch, omdat ik daar in geloof en heel enthousiast ben over een model dat geen structuur is. Het sterke van de samenwerking in de MRA is dat iedereen daar een rol in kan vervullen. Als ik het belangrijk vind als gemeente steek ik daar op in, dan zeg ik; 'Jongens dat wil ik wel trekken, zal ik dat ook voor Amsterdam trekken?'. Een kleine gemeente kon ook een belangrijk agendapunt van grote gemeenten tot zijn rekening nemen. Met andere woorden; iedereen was gelijk. Je pakt alleen degene die echt voor een bepaald onderwerp ging. Bijvoorbeeld Arthur van Dijk, die was toen wethouder van Haarlemmermeer. Die pakte alles met die logistieke verbindingen, want ja Schiphol ligt daar. Dus nou, Arthur van Dijk gaat dat doen. En nu werkt hij bij transport logistiek Nederland als hoogste baas. Hij heeft daar kennelijk affiniteit mee, pak dat nou. Hij deed het voor iedereen en deed het goed. Dat model, dat gaan we nu weer toepassen, want de stadsregio zijn we aan het afbreken. Dat wordt een vervoersregio, maar al die andere agenda's; economie, wonen en misschien zelfs sociaal; die leggen we gewoon in dat informele samenwerkingsverband. Maar ondertussen was het gemeengoed geworden dat alles wat we extern in de economie doen of internationaal; dan zijn we Amsterdam, maar daarbinnen verdelen we gewoon de taken en de verantwoordelijkheden. En ook Amsterdam accepteerde dat model. Die kon werken met dat model, en wij deden zo ontspannen dat we het prima vonden dat in Amsterdam heet clubje ambtenaren zat die de bestuurlijke kerngroep ondersteunen en weet ik het wat. Dat loopt dus goed, en daarmee denk ik dat we een goede positie maken ook in internationaal perspectief. Wij zitten hier in een gebied wat we graag de wetlands zouden noemen. Bedenk maar wat je met dat groene gebied wil doen. Dat is hopeloos gebied, die veenweide zakt alleen maar, en je moet er heel veel geld in stoppen om voor de vogeltjes enzovoort het allemaal goed te houden. Daar ligt ons belang. Wij moeten zorgen dat er geïnvesteerd wordt in de kwaliteit van het groene gebied. Anders wordt het allemaal bos. Wij willen het cultuurlandschap, de veenweiden en de slootjes en het water en de muggen en de koeien behouden. Het gaat om de koeien en de vogels, maar mij vallen de muggen altijd op. Ik weet niet zoveel van vogels, als anderen maar zeggen dat ze er moeten zijn vind ik het goed. De groene gemeenten hebben een heel belang om de kwaliteit van het groene gebied te promoten en claimen dat ook als hun onderwerp. Dat claimen we. Zo'n gebiedje als het Oostzanerveld dat is bij de provincie destijds een lage prioriteit gegeven omdat andere dingen

wilde ze wat geld in stoppen. Daarmee bedreigen wij met een mooi verpieterd gebiedje te blijven zitten. Voor ons hier is het van belang partners te vinden om onze lokale doelen. We zijn een piepkleine gemeente maar we hebben toch wel een aantal dingen die we echt graag willen realiseren. Dat moet je dus in die grote schema's meedraaien.

Als je kijkt naar de gemeente Oostzaan, jullie maken deel uit van de MRA, de stadsregio die vervoersregio wordt; zijn er nog andere gemeenschappelijke regelingen zijn?

Weinig met Amsterdam. Binnen de sociale portefeuille is er op het gebied van de jeugdzorg een samenwerkingsverband. Met name waar het de gespecialiseerde jeugdzorg betreft. Acht gemeenten hier doen met Amsterdam mee. Daar ben ik opzich wel blij mee. Zelf zoek ik wel meer de contacten met Amsterdam maar voor mij is Amsterdam ook gewoon; met wie moet ik dan contact hebben? Mijn buurgemeente is Amsterdam Noord. Wat is Amsterdam Noord? Dat is niets, een commissie van de centrale stad. Dat vind ik heel jammer. Ik heb ook nog gekend dat het een echte full-swing deelraad was. Dat is de periode dat Noord ging bloeien. Dat is ook periode waarin Geuzenveld ging bloeien, en Slotermeer en weet ik het wat. Er zijn een heleboel dingen in die deelradentijd ontstaan. En nu zit Amsterdam in de zoveelste reorganisatie, weten ze niet waar het geld blijft en weten ze niet wat hun verantwoordelijkheden zijn. Dus met wie moet ik praten?

En binnen de MRA?

De grap is dat je binnen de MRA het contact wel kan leggen. Maar gewoon je buurgemeente....

Wat is nou mijn buurgemeente? We hadden laatst een gedoetje met wat gegevenslek en weet ik het wat. Toen dacht ik, dit vind ik leuk om uit te proberen, ik maak via het secretariaat een telefonische afspraak tussen mij en mijn collega van Amsterdam. Dat duurt dus een week. En ik heb zijn 06 nummer, ik kan hem zo bellen maar ik dacht laat ik eens even via het systeem het proberen. Dat weet je ook hoe dat dan zit. Nou ging het over iets wat misschien ook een beetje gênant voor ze was, maar zo gaat het dus. Nou ja, en het zou dan helpen om bijvoorbeeld een deelraadvoorzitter had als 'pendant' in Amsterdam Noord, wat natuurlijk gewoon een gemeente is van honderdduizend inwoners. Zo kun je er ook naar kijken. Wat ik wel doe is dat ik met de huidige gemeente van die commissie, daar wil ik wel meer mee ontwikkelen. Ik vind het gewoon doodzonde dat we die verbinding niet leggen. Die verbinding is er dus eigenlijk nu niet. Vroeger zat je gewoon met de wethouder om tafel, die nu volgens mij nu wethouder van Utrecht is, echt over het groene gebied te praten. Met wie moet ik nu over het groene gebied hier praten?

Belangrijke motivaties voor jullie om samen te werken zijn dus milieu, en toerisme?

Wat een kenmerk van onze gemeente is, en dan kijk ik echt even naar deze gemeente. We hebben het Oostzanerveld, we hebben goede internationale bedrijven zitten. Je lacht je rot, want het heeft allemaal met kippen te maken. We hebben een bedrijf als Ruig zitten, wat een heel groot bedrijf is. Die levert alle Sligro 's, alle kippen met enige kwaliteit komt hier vandaan, en nog eend en andere vogels. We hebben nog een grote kippenslachterij en we hebben een fabriek die maakt kippenslacht machines en alles wat erom heen hangt. En die leveren aan honderd landen in de wereld. Dan hebben we nog Jongens, dat is een groot bedrijf die levert aan alle horeca. We zitten natuurlijk op een fantastisch knooppunt bij die tunnel, want ze staan niet in de file bij die tunnel. Economie is dus wel een belangrijk punt ook voor ons alleen Zaanstad is natuurlijk wel groter. Wij laten aan Zaanstad wat over. De wethouder van Zaanstad zit dan in het PRES, het economische clubje in de MRA-regio. Die koppelt terug naar alle gemeenten in Zaanstreek-Waterland. Daar hebben we een structuurtje voor, bestaat er iets als de ISW, het samenwerkingsverband Waterland maar wij zijn daar geen lid van en wat mij betreft is het een tussenstructuur die weg kan. Maar die wethouder koppelt goed terug, ik voel me goed vertegenwoordigt. Hij doet economie in de MRA-regio. Purmerend heeft er ook eentje die economie doet; dus prima. Zij hebben ook het ambtelijk apparaat die dat kunnen ondersteunen. Dat is 1. Onderdeel van EZ is toerisme. Binnen Zaanstreek hebben we gezegd van nou die wethouder van Wormerland, we betrekken toerisme bij onze sub-regio. Landsmeer, Waterland trekken natuurlijk ook. Landsmeer wil graag de poort naar het Genewijden gebied worden. Prima, daar zijn we het over eens. In mijn gemeente betekent het dat we met een beweging bezig zijn. Toen ik hier kwam was de wethouder heel blij dat ze een folder met fietsroutes had gemaakt en dat dat allemaal langs de lokale ondernemers liep zodat daar koffie werd gedronken. Dat vond ik

een wat beperkt ambitieniveau. We zijn een kleine gemeente dus we moeten ook niet een te grote broek aantrekken, maar we hebben natuurlijk het Twiske liggen met potentiële sloeproutes. Als je wil dat t.z.t de watersport ontwikkelt moet je nu veel aan sloeproutes doen want die groep gaat later die grote zeilbootjes kopen. Wat ik echt ingebracht heb. Ik moet iets met vaarroutes doen, want mijn agenda is dat ik het Oostzanerveld wil laten uitbaggeren waar het waterschap nu geen geld voor beschikbaar stelt, en waar de grondeigenaren; staatsbos ook niets mee doet. Daardoor verpieterd nu dat gebied, mijn doelstelling is om dat Oostzanerveld goed te houden met inzet van de boeren. We hebben drie boeren, die moeten echt blijven. Onze inzet is om massa te creëren om dat veld te onderhouden, dat betekent dat je iets met economische activiteit moet organiseren; van B&B tot aan Camping, tot verblijfsrecreatie. Voor mij is de sleutel verblijfsrecreatie. Hoe zitten we met dat Amsterdamse gedoe. We hebben altijd gekeken mensen gaan naar Amsterdam toe, en dan gaan ze een dagje vanuit Amsterdam naar buiten. Dat idee zijn we nu aan het omdraaien, want er zijn een heleboel mensen die hartstikke lekker vinden om in de buurt van een grote stad te zitten en ga ik van daaruit naar de stad. En dan zitten ze s avonds weer terug op de camping, of in een hotel of dat leuke restaurant in het dorp. Dat is hoe je hier ook naar moet kijken. Mijn agenda is verblijfsrecreatie, vaarroutes. Ik moet een agenda opbouwen. Ik heb twee instrumenten om daar draagkracht onder te zetten. De ene is de MRA, door de portefeuille landschap te pakken of in ieder geval te zorgen dat de kleine gemeente die portefeuille hebben. En een andere strategische optie is gebruik maken van het feit dat we aan de grote wegen liggen. Ze hebben net de tweede Coentunnel gehad, maar iedereen weet nu al dat dat alweer te klein is. Ze zijn nu bezig met een corridor studie om de verbinding tussen Amsterdam en Hoorn sterker te maken. Als dat gebeurt komt er een reservering van 36 meter langs de A8. Dat betekent dat 36 meter van mijn gemeente afgesneden wordt, en die loopt door het dorp heen. Dat is niet zo gezellig. Maar dat levert ook kansen op. Je hebt er last van, maar wat je ermee kan doen is een kwestie van onderhandelen. Ik zie er een fantastische kans in om straks voldoende financieel volume te hebben om straks te waarborgen dat het Oostzanerveld weer 36 meter afgaat, omdat daarmee dus groen te houden. Ook het uitbaggeren, sloeproutes etc. mee te kunnen bereiken. Net na de zomer vindt er een MIT-overleg plaats, dat is het grote landelijke overleg over grote infrastructuur op de wat langere termijn. Dan praten we over na 2030. Als ik in zo'n overleg mijn agendapunten weet te proppen dan kan ik grote zakendoen op twee punten. Het Oostzanerveld, en wat we hier ook hebben; de 380 kv leiding lopen. Dat is hoogspanningslijnen. Dat loopt dwars over het dorp heen. Als je eronder woont moet je huis worden gesaneerd want die huizen moeten weg. Weer zo'n strook die uit je gemeente gehaald wordt. Als we goed op die grote agenda's, de MRA en de Corridor, insteken als gemeente zitten we op de plek waar we over die hoogspanningsdraden kunnen praten. Ik zie de corridor studie en de MIT, waar ook het kabinet aan tafel zit, en denk dat wel wij kunnen wel zaken met Henk Kamp gaan doen over die draden. Dat is hoe je als piepkleine gemeente op de agenda terecht kan komen. Dat is een beetje mijn missie. Het klinkt relatief hopeloos dus dat gaan we proberen. Met andere woorden; de slag wordt gemaakt van de economie. We verdelen de taken; economie met wonen erin. Wonen wordt een ruziepunt. Purmerend wil graag bouwen op terrein van Waterland. Want Purmerend heeft geen grond. Dat is een spanningsveld. De vraag is dus wie wordt portefeuillehouder wonen. Misschien dus niet degene die daar ruzie over maken. Dat kan dan interessant zijn. Dat spel is deze maanden gespeeld. Ons primaire domein is toerisme en landschap.

Even een ander punt. Hebben jullie als gemeente internationaal beleid?

Oostzaan heeft geen internationaal beleid. Dat zou idioot zijn.

Ik heb weleens iets gelezen over de gemeente Alkmaar; die samen met Oostzaan een project heeft in Zuid-Afrika?

Oh, dat soort dingen. We hebben weleens iets gehad met Ghana. Maar dan zet je middelen in die geen rendement hebben voor de gemeente.

Ervaren jullie concurrentie bijvoorbeeld over het vestigingen van internationale bedrijven met andere gemeenten in de regio, of heel ergens anders?

Nee, want wij hebben bedrijven die zich prima weten te redden. Die worden niet bedreigd. En die willen wel hier blijven. Oostzaan is een dorp, en die bedrijven hebben allemaal binding met het dorp. Er wordt hier veel georganiseerd. Bedrijven betalen altijd mee, want het is hun dorp. Dat sfeertje is er. Dat is leuk van

kleinschaligheid. Als je in Amsterdam zit; de gemeente Amsterdam is een abstractie. Een bedrijf kijkt dat naar hoe duur de grond is, heb ik last van erfpacht, hoe zijn de verbindingen en hoe ver is Schiphol. Schiphol is hier dichtbij.

En gaat u weleens werk gerelateerd naar het buitenland?

Nee, daar zijn we echt te klein voor. Maar dat hoeft ook niet, want dat doen de bedrijven zelf wel. Dat zijn echt dingen waar we in deze gemeente zeer moet vermijden. Ze letten hier echt op de centen. Het moet echt rendement hebben. Ik moet al bijna blij zijn dat ik naar het VNG-congres kan. Het moet direct herleidbaar zijn naar wat lokaal van belang is. Laat Dennis Straat maar met een delegatie van de MRA maar naar weet ik wat gaan, prima. En die hebben daar ook de capaciteit voor.

En als je kijkt naar Europese integratie, wordt er met andere gemeenten, bijvoorbeeld binnen de OVER-gemeenten, samengewerkt op het gebied van aanvragen van Europese subsidies?

Nou, daar begin ik een beetje op te jagen. Ik heb de mazzel dat ik bij de provincie heb gewerkt dus ik weet wat er aan potten zit zo ongeveer. Maar die kennis hier niet in de gemeente. Maar als ik de ambitie heb weet ik wel waar ik die kennis kan halen. Bij de provincie is die kennis te halen. Als ik dan denk dat wij 'wetlands' willen worden, dan bedenk ik wel dat ik even moet kijken welke 'wetlands' er nog meer zijn zodat je de combinatie kan maken om iets Europees hierheen te halen. Ik heb dat drie jaar in het Gooi iets gedaan als wethouder. Daar lag een initiatief om die regio "Geopark" status te geven. Gewoon iets bedenken met een internationaal component omdat je dan niet alleen de agenda kan verschuiven. Een andere context creëren waardoor er ruimte ontstaat. Zoiets gaan we natuurlijk ook doen. Dat heeft een bepaalde kleur. Dat wat buitenlanders denken dat Holland is, dat moet je dus versterken. Dus dan gaan we natuurlijk gewoon profiteren van het netwerk dat Amsterdam heeft en wat Zaanstad samen met Amsterdam ontwikkelt.

Dan zou je in het uitreiken naar de Europese Unie ook kunnen bekijken wat Amsterdam voor jullie kan betekenen?

Ik zit hier nu een jaar, en dat zijn de dingen die ik wil gaan doen. Ik zie dat daar kansen liggen. Ik zie dat wij als natura 2000 gebied dat er een gigantische opgave ligt. Dat is een verantwoordelijkheid die je ten opzichte van Europa hebt. Daar wordt Nederland op afgerekend. Sterker nog, daar wordt de provincie op afgerekend en dat betekent dat er voor mij speelruimte is. Dan kan ik met die provincie iets doen want die hebben een verplichting. En ik dus heel optimistisch daarnaar te kijken. Maar ik moet niet denken dat er hier een ambtenaar zit die me daarover iets kan vertellen want die zit er niet.

Doen jullie aan lobby?

Nou, ik begin daaraan. Dat zijn dingen die ze hier niet hebben gedaan. Ik kom echt vanuit een andere context. Ik moet een beetje rendabel zijn hier.

En zien jullie kansen voor lobby naar de EU of de Nederlandse overheid, zien jullie kansen met de OVER-gemeenten?

Nee, dat zal je in de MRA-agenda moeten doen. Als wij hier een portefeuillehouder landschap hebben dan gaat die portefeuillehouder landschap, met wat ondersteuning vanuit waarschijnlijk Amsterdam, de provincie samenwerking opzoeken en dan de volgende stap zetten. En daarom wil ik de portefeuillehouder landschap hier hebben. Want dan kun je dat gewoon gaan doen. Nou, het helpt ook wel dat bijvoorbeeld de burgemeester van Waterland vicevoorzitter is van de commissie internationaal van de VNG. Dat zijn dingen die ik wil gaan gebruiken. Dat komt goed uit. Voor mij is de internationale component er. Als je het mijn collega's vraagt dan hebben ze er geen notie van. Zo toevallig is het dus wel.

Wat zou u omschrijven als de economische samenhangende regio van Oostzaan?

Dat is de MRA. Dat is Groot-Amsterdam. Dat is de economische regio. Het Noordzeekanaal-gebied. We hadden in deze regio altijd drie zwaartepunten; Schiphol, de IJmond-haven, en alles wat te maken heeft met de Haven

Amsterdam. Daartussen zat dan Zaanstad, wat belangrijk was maar niemand opviel. Nu is dat allemaal weg. Nu zeggen we gewoon we zijn samen dit gebied, we gaan dat met elkaar doen. Dat is ook echt zo. Er worden verantwoordelijkheden gedeeld. In het discours wordt er nogal gesproken over de beroemde bestuurlijke drukte, maar die valt in de MRA erg mee omdat er een goede taakverdeling is, een netwerk, en het is relatief informeel. Dus je kunt heel erg als bestuurder handelen. Politiek gezien is interessant dat ze niet terugkoppelen naar een algemeen bestuur van een of andere gemeenschappelijke regeling. Ze koppelen terug naar de eigen raden. Er zit geen tussenlegitimiteit in. De legitimatie moet vanuit de raden komen. Als ik nu bijvoorbeeld portefeuillehouder landschap zou zijn voor de hele regio, dan moet ik hier in de raad terugkoppelen en ik moet regelen dat die terugkoppeling ook in andere raden geschiedt. Dat vind ik het interessante van het fenomeen. Dat is de slag die we nu aan het maken zijn. De raden aan de voorkant krijgen. Dat die raden een kader stellende rol ook kunnen gaan vervullen ten aanzien van die grote agenda's. Dat moet je ook voor elkaar zien te krijgen,

En hoe staat de raad tegenover de samenwerking met de regio en Amsterdam?

Dat is geen discussiepunt.

Daar wordt niet over gesproken of daar is iedereen het over eens?

Nee, dat is geen discussie. Sterker nog, wat ik hier zie bij de raden. Fracties zoeken elkaar op. Dus vooral via de eigen partijlijn zitten ze met eigen gemeenten te praten. Dat is dus vooral in de eigen regio. Er is wel een soort cultuur ontstaan door de stadsregio structuur met de regionaad. Met de raden, raadsleden; die komen elkaar daartegen. Ik zit niet in de stadsregio maar de fractievoorzitter van de VVD zit in de stadsregio, en ik ben haar vervanger. Hoe dat ooit heeft kunnen ontstaan weet ik niet, maar dat maakt niet uit want ze gaat gelukkig altijd. Ze kennen elkaar daar dus, en het leuke is dat de raadsleden in die metropoolregio met elkaar sessies hebben belegd over hoe ze de functie van de raad gaan invullen, dat het advies van de raad van openbaar bestuur erbij gehaald is, Wallage laten overkomen. Harstikke leuk advies trouwens, heel concreet de raden aan de voorkant. Niet alleen in de stadsregio, maar ook in alle andere gemeenschappelijke regelingen en ook in de MRA. En dat betekent dat dus het lokale raad het debat moet zien te organiseren. Dat betekent dus dat de raden onderling moeten beslissen welke gemeenten, welke raad het voortouw neemt op dit onderwerp en welk op het andere. Dat je in ieder geval zorgt dat een lokaal gremium over dit soort agenda's gesproken wordt. Dat is dus eigenlijk een heel leuk democratisch experiment. Dat begint echt te groeien. Dat is hier in de raad ook al aan de orde geweest. Ik steun dat, ik heb me er ook mee bemoeid want ik vind het hartstikke leuk dat de raden meer in positie gebracht worden, ik zag ook dat een probleem was. Ik weet nog vanuit Velzen waar ik zelf het initiatief genomen heb de Amsterdammers die kant op te krijgen. Dat was een raadsinitiatief, ik was geen wethouder maar gewoon fractievoorzitter van een partij. Dat kan dus allemaal wel. Ik zie heel veel mogelijkheden. Dat is het democratische experiment waarvoor we staan. Het zou interessant zijn, het is te groot en kost te veel tijd, maar ik ben zo geïnteresseerd om te kijken hoe bijvoorbeeld de metropoolregio Parijs nu loopt. Daar hebben ze dezelfde operatie in feite, maar allemaal veel groter. Dus we zitten uitermate actief in de regio, althans de ambitie is best groot en de doelen zijn best duidelijk. Maar als ik nu zeg, ik wil meer verblijfsrecreatie. Ik heb een wethouder van GroenLinks die helemaal niets wil in het Twiske. Die wil het allemaal groen houden. Zijn achterban zegt dat het allemaal natuur is. Er kan daar van alles, maar de stemming binnen GroenLinks is wel dat we dat niet gaan doen. Er is dus wel dat type lokale blokkades. Oostzaan wordt gezien als een enorme zeikerd over het recreatiegebied Twiske. We betalen dertien duizend euro per jaar van de tonnen die het kost, maar we zeggen omdat het een deel van ons grondgebied is overal nee tegen. Dat kleine gallische dorpje houdt van alles tegen krijg je dan wel. Die kant is er ook. Je hebt toch te maken met lokale politieke verhoudingen. Dan kan ik wel een grote mond hebben en een prachtig verhaal. Maar uiteindelijk als de lokale politiek zegt dat die ruimte er niet is, dan zit ik met een leeg verhaal. Dat is de andere kant. Ik zal mijzelf relativieren.

Ik heb weleens iets gehoord over de gemeente Zaanstad die in overleg was met de gemeente Amsterdam over eventuele samenvoeging. Hebben jullie als Oostzaan ooit weleens de druk gevoeld samen te werken of zelfs zelfstandigheid op te geven?

Nou ja, in de jaren '75 ergens speelde toen de discussie. Ik weet nog steeds niet waarom Oostzaan er toen niet in meegenomen is. Ik had me daar misschien eens in moeten verdiepen maar ik ben meer met de toekomst bezig dan met het verleden. Er is toen ooit een hele hap van Oostzaan afgehaald want het stuk Oostzaan wat aan de andere kant van de A10 ligt is er afgehaald. We zijn overgebleven op een of andere manier. Feit is wel dat de bevolking hier dat ook graag wil. Ze willen geen onderdeel zijn van Amsterdam. En ze willen ook zeker geen deel zijn van Zaanstad. Hun kinderen gaan er naar school, ze doen er een groot deel van de boodschappen maar ze hechten zeer aan de zelfstandigheid. Dat staat ook hier in het politieke akkoord. Mijn agenda wordt ook gestuurd door wat de politiek toestaat. Dat betekent dat ik op de intensivering van de samenwerking zit. Waterland, Landsmeer, Wormerland vanuit bestuurlijk denken zou dat een prima gemeente zou zijn met meerdere kernen maar aan de andere kant zie ik ook wel de voordelen van het feit dat het bestuur heel benaderbaar is voor de bevolking. Ik hoor het gewoon als iemand staat te tetteren aan de balie. Dat heeft wel ook waarde. In een kerngemeente kun je dat ook vormgeven met dorpsraden enzovoort maar dat heeft toch een ander karakter. Dus ze hechten hier zeer aan hoe het nu hier is. Maar het is volstrekt evident dat we dat met een grotere, efficiënte en betere ambtelijke organisatie moeten ondersteunen. Mijn agenda voor de korte termijn is de huidige ambtelijke organisatie, dus de OVER-gemeenten, die moet eerst een gigantische kwaliteitsslag maken, en vervolgens kunnen we gaan nadenken om een ambtelijke organisatie met Landsmeer en hopelijk met anderen neer te zetten. Samen moet je dan iets opbouwen, anders krijg je ongelijkheid. Vervolgens vraagt iedereen "wat is de stip op de horizon?". Ik zeg stippen op de horizon hebben we afgeschaft. Het is een organische ontwikkeling. Zaanstad heeft nog steeds het idee 'ooit zullen ze wel bij ons komen'. Ik weet niet zeker of ik dat meemaak. Landsmeer zal wel lukken, Waterland heeft ook andere opties zoals Edam-Volendam. Als je nu kijkt naar de kwaliteit van het bestuur en dienstverlening; ik ga niet zeggen dat die in de grotere gemeenten beter is. Maar ik moet wel toegeven dat we soms profiteren van de grotere schaal van de grotere gemeenten. Omdat we daar dingen inkopen, diensten afnemen. Dat is dan voor ons vooral Zaanstad. De samenwerking op het sociale domein, wat groot geworden is, dat doen we met de acht gemeenten Zaanstreek-Waterland. En vooral met de specialistische jeugdzorg doen we dat met de negende erbij; Amsterdam. En dat werkt dus wel. Als ik dan verder naar de regio kijk; met Purmerend hebben we niets. Maar we moeten wel wat met elkaar. Zaanstreek-Waterland moet als gebied; dus Purmerend, Zaanstad en die kleintjes moeten wat met elkaar. We zitten nu te steggelen over wie de meeste zeggenschap heeft in gemeenschappelijke regelingen maar dat is toch de minst interessante discussie. De raden gaan het daar ook over hebben, terwijl ze het moeten hebben over wat de hogere agenda is, wat de verder gelegen doelen zijn en wat is daar voor nodig. Ik probeer het die kant op te krijgen.

Profiteert de gemeente Oostzaan op een manier van de internationale activiteiten van Amsterdam?

Er zijn veel mensen die Amsterdam bezoeken en die fietsen door Oostzaan heen. Ze kunnen niet fietsen die lui. In die zin profiteer je mee, en zien we dus ook wel dat daar meer kansen liggen. En als er dan in die haven vlakbij cruiseschepen liggen heeft dat een gigantische invloed op ons. Ik vind het wel prettig als onze middenstand en onze economie daar enigszins door gestimuleerd wordt. Dus wij zitten wel zo te kijken

Zoeken jullie daarover samenwerking met de gemeente Amsterdam?

Nee, dat loopt via de MRA-agenda. Het loopt via die lijn. Mijn agendapunt met deelraad Noord is wel of we daar meer van kunnen maken. Of we op een vroeger stadium op die Amsterdamse Agenda kunnen inbreken. Dat wil ik eigenlijk samen met Landsmeer, maar ik ga het eerst zelf maar eens verkennen. Kijken wat er kan. Er gebeurt van alles in dat Noord. Onze busjes rijden daar straks naar de Noord-Zuid lijn en dan ga je de stad in. Wat kunnen we daar mee? Als ik ergens leuk wil gaan eten fiets ik die kant op. Dat doen meer mensen. Dus daar kan je allemaal verbanden leggen. Maar wij zijn niet zo groot. Je moet je realiseren dat je een stukje doet.

Ik begreep dat er best wel wat bijgebouwd wordt in Oostzaan, daar moeten wegen voor komen. Wordt dat behandeld binnen de stadsregio?

Qua wegstructuur, we zijn een lintdorp. We bouwen flink wat bij. We waren de grootste groeigemeente vorig jaar van Nederland. Er werden driehonderd woningen opgeleverd dus waren de grootste groeigemeente procentueel gezien. Dat leidt wel tot meer verkeersdruk. Het risico dat wij lopen is dat straks de Noord-Zuid lijn de goed lopende buslijn die ieder kwartier naar Amsterdam CS gaat en naar het station van Zaandam gaat. Wij

lopen het risico dat die buslijn verschaald wordt omdat die Noord-Zuid lijn ...dan gaan de mensen die naar werk moeten niet meer via CS, maar staan dan op een verkeerde plek met die noord zuid lijn.

Er zit toch ook vrij veel vervoersautoriteiten?

Het leuke is dat wij een ontzettend goed vervoersnetwerk hebben qua ov. Er rijden veel bussen.

Hoe hebben jullie dat bewerkstelligt?

Dat is in het verleden gebeurd. Er was veel geld en er is vanuit de overloopgebieden, het was het overloop beleid van de zeventiger jaren. Al die Amsterdammers die in Purmerend gingen wonen. Er moesten goede verbindingen worden gelegd. Men heeft toen wel iets goeds gedaan. Men heeft van die stadsregio. Het feit dat men gezamenlijk over die BDU ging, en het feit dat Amsterdam gunde dat de regio ook een positie in had betekent dat de regio daar heel goed uitgesprongen is.

Maar u bent heel erg voor de vrijblijvendheid van de MRA, maar wat vindt u dan van de afschaffing van de WGR-plus regeling?

De vlag uit. De stadsregio dreigde alles naar binnen te halen. Het was een soort animositeit tussen stadsregio en de MRA. De vrijgevochten MRA en de keurig georganiseerde stadsregio. Ik heb die vergaderingen wel meegemaakt dat lobby gevoerd werd vanuit de stadsregio om die grote economische agendapunten in de stadsregio te halen. Dat zou de dood in de pot zijn geweest. De stadsregio is te klein. Dat hadden ze niet door. Haarlemmermeer zit niet in de stadsregio, IJmond is geen stadsregio. Maar wel MRA. Het zijn andere bestuurlijke verhoudingen. De MRA is te groot om daar een bestuursorgaan van te maken. Dan ga je een provincie opnieuw uitvinden. Ik was erg voor de afschaffing van die WGR-plus regeling, en ook erg voor het feit dat die OV-taak bij de provincie kwam. Ik was helemaal niet voor de vervoerregio, omdat ik constateer dat de provincie dat best goed doet. Het is gewoon een aanbesteding regelen. Dat was heel gezond geweest, zeker als het GVB een keer verfrist werd. Maar ik moet wel toegeven dan in de randgemeenten hier doordat Amsterdam met zijn GVB zat en daar gelukkig mee was dat de randgemeenten het hartstikke goed hebben gedaan door de pot leeg te eten. Die hebben goed spel gespeeld. Maar ik zat in de provincie op dat moment. Ik was erg voor dat de WGR-plus om zeep werd gebracht. Het was een raar tussenbestuur. De randgemeenten hebben er enorm van geprofiteerd, maar het was geen bevredigend bestuursorgaan. Nu hebben we de vervoersregeling, die blijft dan bestaan. Dat moet dan maar. Nu krijg je een ander fenomeen; dat er nu vanuit de andere regio's men ging zien dat bij de stadsregio de randgemeenten wel aardig weten te profiteren, moeten wij er ook bij zitten? De kans is groot dat die vervoerregio structuur wel gaat uitbreiden. Maar dast mag van mij, want dat beperkt zich tot dat onderwerp. Ik was als de dood alles wat hier in de dynamiek zit; voor economie, wonen, knooppuntenbeleid etc. dat dat dan allemaal in dat grote orgaan. Nou ja, dan krijg je zo'n orgaan met een vermenigvuldiging van ambtenaren erin. Ik ben wel tevreden met de kant die het nu opgaat.

Hoe ziet u het met de formele gelijkheid van gemeenten volgens de wet. Amsterdam is altijd groter geweest maar ze zoeken nu de samenwerking op. Maar politiek gezien is die samenwerking niet evenwichtig. Vind u niet dat dat formeel de ene gemeente een andere status zou moeten krijgen dan de andere?

Dat spoor wil ik niet bewandelen; het zou een oplossing zijn voor een niet bestaand probleem. We gaan redelijk ontspannen met elkaar om. Je weet dat Amsterdam de grootste is; met de meeste capaciteit en het meeste geld en de minste rekenschap over dat geld. Daar zit een volume dat een hele grote positie onderbouwt. Profiteer van zo'n grote stad, ga er ontspannen mee om. Ik ga me niet klein voelen ten opzichte Amsterdam, ik ga naar Amsterdam toe en denk wat kunnen wij samendoen op dat deelgebiedje wat ook voor jullie van belang is. *Vind u dat gemeente Oostzaan afhankelijk is van de gemeente Amsterdam?*

Nee, eigenlijk helemaal niet. Eigenlijk het tegendeel. We hebben niets met elkaar te maken, maar ik wil dat dat verandert. Ik vind dat we meer met elkaar te maken moeten hebben. Ik kan aan zien komen dat we op termijn, bijvoorbeeld bij de brandweer...onze brandweer blust soms in Amsterdam, Amsterdam blust soms hier en soms blussen ze samen in Zaanstad. Op een gegeven moment moet je daar iets over afspreken. Het zijn nu nog gescheiden regio's, maar zoek elkaar daarin op. Ik laat me nooit imponeren door de grote stad, ik wil ervan

profiteren. Gun die grote stad ook dat ze een grote stad zijn. Daar hoeven we niet ingewikkeld over te doen. De waarde van die grote stad wordt wel in grote mate bepaald doordat het in een groen gebied ligt. Amsterdam kan hele mooie bedrijven binnenhalen, vooral omdat wij hier een verschrikkelijk verstedelijk gebied zijn wat er wel mooi uitziet doordat het er groen uitziet. Dat onderscheidt ons van een heleboel andere metropoolregio's. Parijs heeft het nog een beetje maar dan moet je wel erg lang in de trein zitten voordat je in het groen zit. Als jij vanuit de brouwersgracht gaat fietsen naar het pontje dan zit je hier zo. Je bent zo in dat mooie gebied. En dat doen dus ook veel mensen. Dat is een waarde.

Dus Amsterdam is dus eigenlijk een beetje afhankelijk van jullie?

De economische trekkers van Amsterdam hebben door wat de waarde is in zijn context. En dat betekent dat we ons niet klein hoeven te voelen, maar gewoon zaken kunnen doen met Amsterdam. Want Amsterdam heeft daar belang bij.

Laten ze dan ook duidelijk weten dat ze willen dat jullie het groen behouden?

Nou, dat merk je in de formulering van die MRA agenda's.. We zijn daar al een jaar of tien mee bezig. In mijn gedeputeerde tijd deed ik dat landschap. Toen hebben we inderdaad dat landschap als een kernelement in die hele MRA agenda geplaatst. Die groenen stroken zijn essentieel voor de kwaliteit van groot Amsterdam als vestigingsgebied. Dat blijkt zo te werken. En dan is het ook nog leuk dat als je iets noordelijker kijkt in de provincie, dat wordt vaak vergeten, dat er relatief veel hightech ontwikkelingen zijn in het noorden van de provincie plaatsvindt. De hele zaden gedoe rond Enkhuizen en schagen. De kernreactor, goed er is veel hightech. Je ziet een ontwikkeling dat Groot-Amsterdam nog groter aan het worden is. Dat het groen wat verder weg ligt ook meegetrokken wordt. Eigenlijk is Alkmaar geen onderdeel van de MRA maar het scheelt niet veel meer. En als Microsoft gaat zitten in Middenmeer dan is dat ook interessant. Het perspectief is heel interessant omdat er eigenlijk groen wordt toegevoegd aan de metropoolregio Amsterdam.

Heeft de gemeente Oostzaan niet de wens die hightechbedrijven binnen te halen?

Dat hebben we. Dat is de kippenslacht. En andere dingen, van het een komt het ander. Dus het is een instrument maken.

Dus jullie zijn wel op zoek naar andere bedrijven?

We hebben nog twee bedrijventerreintjes. We hebben inderdaad een extra bedrijventerrein laten maken. En misschien dat we nog een paar bedrijven uitplaatsen maar de ruimte is alweer bijna op.

En wat voor activiteiten doen jullie om dat vol te krijgen?

Dat gaat via de netwerken. Ik vind dat wel wat anders had gekund. Maar ik hoef daar niet te interveniëren want het is bijna vol. Er komt nu een bedrijf wat ik helemaal niet zou willen. Garageboxen, maar ik kan het niet meer tegenhouden. Ik vind het veel te laagwaardig. Er zit allemaal design ontwerpers hier; onder andere Piet Boom. Iedereen in de designwereld kent Piet Boom; die ontwerpt huizen aan Central Park, doet iets in Korea en weet ik wat. Aardige vent, en die is gewoon hier begonnen als aannemer. Er zit hier veel potentie, en lokaal ondernemerschap wat groot geworden is. Het bedrijventerrein ligt in ieder geval bijna vol.

Bijlage 3

Interview Marjolein Stamsnijder – 13 mei 2015, 15:00-16:00

Ik ben Marjolein. Ik ben politicoloog. Ik werk nu ruim een jaar hier. Hiervoor heb ik bij kenniscentra en adviesbureaus gewerkt en ik ben hier bestuursadviseur regio. En ik adviseer ons college over de samenwerking in de metropoolregio en de stadsregio. En tegelijkertijd ben ik bezig met het oprichten van een nieuw samenwerkingsverband tussen Amsterdam de 31 gemeenten om ons heen en de 2 provincies.

Dat is anders dan de metropool regio?

Dat is de metropoolregio, maar de metropool regio heeft nu geen enkele formele of juridische status. Je prikt vergadering, bestuurders gaan erheen, je spreekt wat af, dan ga je weg en iedereen bekijkt zelf hoe ze het hun raden voorleggen en of ze het überhaupt naar hun raden brengen. Er is wel ambtelijke ondersteuning geregeld maar ook lastig in kaart te brengen hoe. Het werkt wel maar we hebben ook een stadsregio en die is kleiner dan de metropool regio. Dat zijn 15 gemeenten. De stadsregio gemeenten betalen een vaste inwoner bijdrage voor ruimte en economie. En daar krijgen we geld voor verkeer en vervoer van het rijk. Dat is ongeveer 350 miljoen per jaar.

Die stadsregio moet afgebouwd worden, en nu moet de inwonerbijdrage ook bij de metropoolregio ingesteld worden, als ik het goed begrepen heb. Je zei net al iets over dat Amsterdam altijd al een beetje op zichzelf gericht is. Dat is grappig, ik las in een artikel dat in het verleden Amsterdam bekend was als een stad die naar zichzelf luisterde en met de regio niet veel te maken had. Klopt dat met jouw beeld van hoe het eerder was?

Er is de afgelopen twintig jaar een enorme omslag geweest. In 1996 lagen de plannen voor de stadsprovincie er, waarbij de stadsdelen ingesteld werden en de provincies een kopje kleiner gemaakt zouden worden. Die plannen zijn de aanleiding geweest voor de stadsregio en later de Metropool. Daar is de noodzaak voor samenwerken ontstaan. In die tijd ging, zoals de burgemeester dat zegt, Amsterdam met de pet rond bij de buurgemeenten om onze problemen op te lossen. En de problemen van Amsterdam waren dat hier vooral arme mensen woonden, dat mensen met kinderen of mensen die sowieso iets meer vinden gingen zo snel mogelijk de stad uit behoudens een paar mooie wijken in zuid en in het centrum, was de stad gewoon niet een plek waar je wilde wonen. En dat is in twintig jaar helemaal omgeslagen, en nu hebben wij onze belangrijkste discussies balans in de stad. En dat komt eruit voort dat er steeds meer bezoekers naar de stad komen maar ook steeds meer inwoners en steeds meer bedrijven en dat de openbare ruimte en de grenzen van de stad niet toenemen. Hoe gaan wij met elkaar om als we veel dichter op een kluitje zitten. En vooral die bezoekers zijn daarbij een probleem. En dan wordt het interessant om afspraken te maken met de regio over hoe ga je die mensenstromen verdelen. En dan kan de regio daar ook wel weer wat van profiteren. Die zijn nu blij als Amsterdammers de stad uit gaan.

Vond ik ook al opvallend, met de commissie Montijn in 1989 werd inderdaad aangegeven dat er behoefte was aan samenwerking en uitbreiding van de steden omdat de grootstedelijke problematiek te erg werd. In de rapportages die ik nu lees over Amsterdam merk ik dat het juist de randgemeenten zijn die met problemen kampen van dalende huizenprijzen, verminderde voorzieningen en nu juist de centrumgemeente de redder in nood wordt gezien. De samenwerking leek meer in het belang van de randgemeenten te zijn. Maar jij geeft aan dat het ook is omdat Amsterdam zelf uit zijn voegen barst?

Nou, wij zijn bang om ten onder te gaan aan ons eigen succes. Dus in het centrum was het een heel aantrekkelijk woonmilieu. Kort door de bocht; junks waren er weg en doordat er toeristen kwamen kreeg je leuke winkels. En nu slaat het zo om dat er zoveel toeristen zijn, zoveel Airbnb dat bewoners alleen nog maar wafels met Nutella kunnen kopen en geen groenten meer. Heel kort door de bocht hoor. De bewoners beginnen daar weg te trekken en dus wordt je stad minder aantrekkelijk. Tegelijkertijd zie je in populaire wijken dat de huizenprijzen stijgen, dat voor gezinnen met kinderen of kiezen om echt kleiner te gaan wonen of de stad uit te gaan. En ons college wil dat iedereen in de stad kan blijven wonen. Dus zowel arme mensen als rijke mensen of middeninkomens en ook met allerlei verschillende achtergronden. Om ervoor te zorgen dat de stad niet ten onder gaat aan zijn eigen succes moet je samenwerken met de regio, maar de regio; vooral gemeenten

als Purmerend en Almere, daar zeggen we van die beginnen nu; daar trekken de huizenprijzen minder aan, daar staan de voorzieningen meer onder druk.

En op welke manier helpt de regionale samenwerking om dat probleem op te lossen?

Dat is de fundamentele vraag. Wat we doen met de metropoolregio, het is in eerste instantie een manier om met elkaar in gesprek te blijven. Het helpt gewoon om te organiseren waar burgermeesters en wethouders elkaar ontmoeten. Een van de belangrijkste opgaven is het afstemmen over waar je huizen gaat bouwen. En daarmee kan je natuurlijk ook sturen op groei. We maken ook afspraken over waar en hoe je wegen aanlegt. En in de stadsregio financieren we die ook samen. Als het je lukt om bindende afspraken te maken over welke groepen je als eerst uitgeeft voor ontwikkelen en welke daarna, dan kan je als overheden sturen op waar je wilt dat er gebouwd wordt. En op het moment dat iedereen zijn eigen gronden uitgeeft, dan gaat de markt bepalen en dan krijg je niet per se de plekken die het best passen bij de ontwikkelingen die je wenst.

En dus is het voornaamste motief van samenwerking is dus de oplossing van het woningprobleem?

De woningmarkt afstemmen op waar je gaat bouwen is nummer 1. Nummer 2 is dat we zien dat middeninkomens, mensen met middenbanen, dus lagere HBO en hogere MBO functies, dat die deels verdwijnen. Je houdt schoonmakers, buschauffeurs; echt laagopgeleid werk. En mensen die apps kunnen programmeren enzo. Maar administratief medewerker kan je steeds meer robotiseren. Naar verwachting gaan 30 procent van die banen voor de mensen uitvallen. En we zijn ook bezig met een programma om onze bevolking in de metropool regio zo op te leiden dat het een aantrekkelijke regio blijft voor internationale bedrijven om zich te vestigen omdat je hier de juiste werknemers hebt. En ook om mensen aan het werk te houden.

In de beleidstukken wordt aangegeven dat de wereldeconomie steden een belangrijkere rol gaan spelen. Jullie willen graag dat dit een aantrekkelijke stad blijft voor Europa en de wereld. Maar is dat een middel om de stad leefbaar te houden of is dat een doel an sich?

Het uiteindelijke doel van de metropool regio is het welzijn van de inwoners. Dat proberen we nu niet meer te definiëren in economische groei en in hoger op de lijstjes komen maar zorgen dat je in deze regio een baan hebt, prettiger kan wonen, goed onderwijs kan krijgen, naar een park kan gaan. Gewoon een lang en gelukkig en gezond leven. Dat is uiteindelijk het doel, en wat wij constateren is dat de economie concentreert zich meer in bepaalde pieken. In Europa zijn Parijs en London de belangrijkste pieken. Wij willen dat Amsterdam de derde piek is. Maar als je kijkt naar inwoneraantal wonen er miljoenen meer in Parijs en London, dus hebben in ieder geval de metropool regio nodig, en misschien zelfs de randstad. Maar in ieder geval de metropoolregio om op dit schaalniveau te concurreren. En voor iemand die uit Amerika komt is Almere ook gewoon een buitenwijk van Amsterdam. En dan zegt burgermeester van der Laan; Wij kunnen als Amsterdam, als je vanuit China naar Europa komt want dan zij wij de poort naar de rest van Europa.

Nu heel actueel, worden er analyses gemaakt over de mogelijke Brexit. Nu is de London voor veel partijen de poort naar West-Europa. Als Engeland eruit stapt zou dat economisch ten goede kunnen komen voor Amsterdam, naast alle andere effecten. Een beetje geopolitiek kijken; we liggen op een handig punt in de wereld, en we hebben een aantrekkelijke centrumstad. Het is hier nog redelijk betaalbaar, goede hoogopgeleide bevolking, goede kennisinstellingen. Daarmee kunnen we internationale hoofdkantoren aantrekken en daarmee zijn wij de economische motor voor heel Nederland.

Denk je dat Amsterdam leidend is in die internationale contacten; bijvoorbeeld bij het binnen halen van FDI?

Voor het binnenhalen van buitenlandse bedrijven is er een samenwerkingsverband van vier gemeenten. Amsterdam, Almere, Amstelveen en Haarlemmermeer. En daar is de afgelopen jaren wel een omslag geweest, want Almere betaald echt een paar ton per jaar wat best wel veel is voor dit soort activiteiten aan die internationale marketing. En er is afgelopen twee jaar geen enkel internationaal bedrijf in Almere gevestigd. Maar ik was vorige week bij het collegebestuur daar. De wethouder van economie zei letterlijk "op termijn moet dat Amsterdam in business opgaan in de metropool regio. Tenminste, laten we het daar eens over

hebben. Want nu betaald Almere voor de rest. Maar het is wel belangrijk dat het gebeurt want 30 procent van de inwoners van Almere werkt in Amsterdam.”.

Interessant, en denk je dat de andere gemeenten die niet deelnemen aan Amsterdam in business. Denk je dat die op een manier bezig met internationale contacten?

Het speelt wel, maar eigenlijk merk je internationaal dat Amsterdam het sterkste merk is, en de burgemeester van Amsterdam nodigt andere gemeenten uit op reis maar dan moet je wel je eigen programma ontwikkelen maar dan lopen ze ertegenaan dat ze net niet de capaciteit hebben om een programma te ontwikkelen. Maar bijvoorbeeld buiten de metropool regio is er Seedvalley, in West-Friesland. Daar zitten de beste zaadveredelingsbedrijven van Nederland. Die gaan wel mee met Amsterdam als er in het buitenland een programma is waar zaadveredeling interessant is. En dat geldt ook voor de universiteit van Wageningen, die nu betrokken is bij “Ams”, de nieuwe universiteit in Amsterdam. Dus we gaan daar vooral heel pragmatisch mee om. De echt kleine gemeenten, daarvoor is het echt te ver van hun bed.

Profiteren die wel van de internationale contacten die Amsterdam heeft?

Wat ik wel een grappig voorbeeld vind, de gemeente Ouder-Amstel, daar ligt Duivendrecht in. Dat is een van de kleinste gemeenten van de regio. Die heeft een bedrijventermijn vlak aan de A10, waarvan de grond trouwens voor een groot deel van Amsterdam is. Daar is het hoofdkantoor van BMW en G-star gekomen. Die wilde per se in Amsterdam, maar vonden de locatie prima. Daar hebben we toen een eigen postcode voor ontwikkeld: Amsterdam-Duivendrecht. Daar profiteert de gemeente Ouder-Amstel wel van, dat er bedrijven in hun gemeenten komen. Ze profiteren ervan omdat als het economisch goed gaat in Amsterdam de huizenprijzen omhooggaan, en ook in Amstelveen en Ouder-Amstel.

En doen zij dan ook een bijdrage aan het feit dat ze daarvan profiteren?

Bij het Amsterdam in business voorbeeld gebeurt dat niet, en aan de stadsregio betalen allemaal 2, 23 per inwoner aan de economie en wonen samenwerking in de Stadsregio. Daar wordt voor een groot deel ook de Amsterdam Economic Board uit gefinancierd. En de gemeenten buiten die stadsregio betalen minder en met het nieuwe voorstel willen we dat meer gelijkrekken.

Ik heb nog wat vragen over de manier van samenwerken binnen de metropoolregio. De stadsregio wordt minder relevant geloof ik, het wordt een vervoersregio?

Er is wel een groot verschil tussen Rotterdam-Den Haag en Amsterdam. Een stadsregio is er een gemeenschappelijke regeling waarbij je geld hebt en dan gaat bekijken waar je dat aan gaat uitgeven. En in Rotterdam-Den Haag doen ze dat ook en regionaal samenwerken is vooral succesvol als je kan onderhandelen over pakketjes. Want als je tegen een burgemeester zegt jij moet meer sociale huurwoningen bouwen, en je krijgt er niets voor terug dan denkt hij “waarom vind jij dat ik meer sociale huurwoningen moet bouwen?” En als je zegt; als jij meer sociale huurwoning bouwt dan trekken wij een spoorlijn door dan wordt het interessant. In Rotterdam-Den Haag hebben ze een gemeenschappelijke regeling gemaakt waarbij ze dus onderhandelen over verkeer en vervoer budgetten en over economie. En in onze regio is die vervoersregio een kleiner gebied maar is er wel een samenwerking tussen de twee provincies en de vervoersregio die allemaal geld hebben voor infrastructuur. En het geld voor infrastructuur is gewoon het grootste geld in regionale samenwerking. Dat blijft daarmee heel relevant. Dat is 450 miljoen per jaar, op 5 miljoen per jaar.

Wordt jullie bestuurlijke ruimte als te klein ervaren? Dat de grenzen van Amsterdam eigenlijk te klein zijn voor wat jullie willen. Denken jullie het vergroten van de ruimtelijke schaal door samenvoeging van gemeenten of uitbreiding van Amsterdam als een oplossing?

Dat is politiek een heel gevoelige vraag, dus dan krijg je ook een politiek correct antwoord. Het is nu heel actueel in de regio. De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude overwegen om bij Amsterdam aan te sluiten. Dat zijn hele kleine gemeenten met vijf/zes duizend inwoners. Dat zou het college fijn vinden als die erbij komen want dan hebben we inderdaad meer ruimte voor vooral een groot natuurgebied wat interessant

is omdat we dan meer groen hebben. Maar je kan daar niet bouwen want wij hebben een groot deel gereserveerd voor uitbreiding van de haven. Waar meteen de grootste discussie met de mensen die daar wonen zit. Door de ligging van Schiphol en de route waar vliegtuigen vliegen mag je daar niet bouwen. Dat is een discussie in de regio. En zo lang buurgemeenten genoeg bouwen, dat is de opgave, en de juiste soort huizen dan hoeven wij niet uit te breiden.

Maar het klinkt alsof de centrumgemeente actief bezig is met invloed uit te oefenen op de randgemeenten om haar beleid uit te oefenen, of zie ik dat verkeerd?

Nee, we houden het in de gaten. Maar het is niet alleen voor Amsterdam belangrijk maar ook voor de randgemeenten. Dit functioneert als een woningmarkt dus daarom moet je met elkaar afstemmen waar je gaat bouwen omdat mensen die een huis zoeken kijken waarschijnlijk en in Almere, en in het Gooi, en in Zaanstad. Dus dat helpt en voor deze regio om economisch concurrent te blijven moet je bijbouwen om nieuwe inwoners te faciliteren omdat groei van het aantal inwoners een van de belangrijkste drijvers is voor economische groei. Daarom is dat nummer 1, nummer 2 is het goed opleiden van mensen en nummer 3 is alles met duurzaamheid en toekomstbestendigheid en groen.

Zou je wel zeggen dat het proces van globalisering en het belang van de internationale concurrentiepositie ervoor gezorgd heeft dat de centrumgemeente meer gewicht in de schaal heeft van regionale samenwerking dan daarvoor?

Je komt bij het verschil tussen macht en invloed en wettelijke bevoegdheden.

Formeel is natuurlijk iedere gemeente gelijk, maar dat is de politieke werkelijk anders.

Ja, In Amsterdam is veel effectiever in de lobby naar den haag. Dus daarmee kunnen wij wel onze zin doorduwen. Tegelijkertijd hebben we nu juist in de metropool regio afspraken gemaakt dat als er dingen zijn die voor ons allemaal heel belangrijk zijn zullen we dan samen optrekken in de lobby. Er wordt dan een regionale lobby agenda gemaakt. In de praktijk is lobby heel vaak op het laatste moment dus dan is het nog de vraag in hoeverre je dat met 32 partijen op een nette manier kan afstemmen want die processen duren heel lang, maar daar wordt wel echt een slag in gemaakt. En wat als stad Amsterdam zien is dat als je tegen Den Haag zegt. Den Haag int alle belastingen dus als je geld wilt moet je daar zijn Amsterdam wordt nu gekort op het gemeentefonds ten behoeve van de kleine gemeenten omdat BZK ook concludeert dat daar de problemen beginnen te ontstaan.

Het enige argument voor Amsterdam om te zeggen tegen Den Haag is dat de euro hier meer rendeert dan in Purmerend. Dus dat Purmerend er meer van profiteert als de euro wordt uitgegeven in Amsterdam dan in Purmerend. Maar we hebben Purmerend en de andere gemeenten nodig voor dat argument. Dus er zit echt een gelijkwaardigheid in.

Jullie krijgen veel geld van Den Haag. Ik verwacht dat er wat minder subsidie gehaald wordt uit de Europese Unie. Maar trekken jullie samen op met randgemeenten in het aanvragen van subsidies?

Ja, we hebben nu al een samenwerkingsverband voor economie en in de Economic Board daar wordt samen opgetrokken met andere gemeenten ook bij de aanvraag van subsidies. Maar dat is heel projectgericht.

En in lobby naar de Europese Unie, in hoeverre trekken kleine randgemeenten met jullie op?

Volgens mij is dat niet georganiseerd en als dat wel zo is, dan is dat via economie en de Economic Board. Dat zijn dingen die we willen gaan verbeteren.

Even over de wijze van samenwerken. Ik heb ergens iets gelezen over dat het op dit moment nog veel gaat over kennisoverdracht., Zijn er ook andere manieren van samenwerken, zoals gezamenlijke verantwoordelijkheden of dat ambtenaren van gemeenten bij Amsterdams komen werken bijvoorbeeld? Zijn dat soort samenwerkingen er ook?

De metropoolregio Amsterdam is een samenwerking van deelregio's en eigenlijk zie je dat in alle deelregio's allerlei verschillende samenwerkingsverbanden zijn. En ik weet niet hoe goed je in de

samenwerkingsverbanden zit dus ik doe het even op hoofdlijnen. Je kan op een formele manier samenwerken en informeel. Als je tussen gemeenten formeel samenwerken heb je de wet gemeenschappelijk regelingen waarvan een openbaar lichaam de meest sterke vorm is en de WGR-plus was de stadsregio. En informeel zie je dat bijna alle deelregio's van de stadsregio een eigen WGR hebben binnen de metropool. Waterland heeft een eigen organisatie met nu 1 ambtenaar, gooi vechtstreek heeft een eigen organisatie met nu 5 ambtenaren. Amsterdam muurlanden heeft dat. Er is allemaal gestructureerd overleg op die deelregio niveaus. Daarbinnen zijn weer gemeenten die hun ambtenaren hebben gebundeld. Zoals de overgemeenten Oostzaan en Wormerland, en Amstelveen en Aalsmeer. En er wordt nu een overkoepelend bureau opgericht voor de metropool regio Amsterdam, met 15 man daarin. Maar die hebben vooral een rol om bestuurlijke overleg te ondersteunen en regionale programma's te trekken. En dat gaat alleen nog maar over het fysieke domein; dus ruimte economie, en bereikbaarheid en wonen. En de manier van samenwerken is volstrekt informeel. Dus dat convenant dat afgesloten wordt is niet bij de rechtbank afdwingbaar maar er is een bestuurlijke verplichting. En morele verplichting. En wat deze manier van samen mogelijk zou moeten maken is onderhandelen. De basis van regionale samenwerking is kennisoverdracht, dat kan je structureren. En onderhandelen, het gebeurt well, maar dat vinden we een beetje moeilijk om het een beetje hard te maken. Nu met de manier waarop we het convenant nu organiseren zou je een bestuurlijke tafel krijgen, dat zou een groep moeten worden waar je het felle gesprek aankan.; Waar moeten we heen met deze regio? Wat betekent dat voor de deelregio's? Wie heeft daar echt een probleem mee? Daar zou je ruzie moeten kunnen maken over alles tegelijkertijd. Dat kan nu niet omdat nu het regionale overleg best verkokerd is. Het is een nieuw voorstel om met zoveel partijen zonder enige structuur te gaan samenwerken en ook nog te proberen functioneel ruzie te maken.

Is het een einddoel om die metropoolregio Amsterdam een soort vierde bestuurslaag te maken?

Nee, juist het tegenovergestelde. Ik vermoed dat de meeste mensen als ze hun eigen positie niet zouden weten het een goed idee vinden dat gemeenten iets opschalen maar dat gaat meer naar schalen tot honderdduizend inwoners en niet veel andere dingen.

En in jouw samenwerking met andere gemeenten, ben je het weleens tegengekomen dat een gemeentebestuur aangeeft dat hij/zij niet zit te wachten op samenwerking met de gemeente Amsterdam?

Nou, ze willen altijd wel samenwerken, het ligt eraan waarover. En voordat ik hiermee begon deed ik zelf onderzoek en zeiden mensen het gaat om vertrouwen. En dan dacht ik ja; kom op. Nu merk ik dat dat toch heel erg afhangt van bij wijze van spreken als je zelf een feestje gaat organiseren dat je iemand mensen moet bellen, nog iemand anders bellen en nogmaals onder de aandacht brengen. En als je dat goed doet, en daar open en transparant over bent willen mensen wel met je samenwerken. We hebben nu een grote discussie met de gemeente gooi en vechtstreek die bijna afgelopen lijkt over woningmarkt regio. Dat is het gebied waarin woningcorporaties in investeren. Wij willen dat op schaal van de metropool omdat we hebben afgesproken dat we daar afspraken maken over woningbouw. Zij wilden dat eigenlijk doen op de schaal van hun eigen regio, en toen was er een ambtelijke notitie opgeschreven waaruit je kon lezen dat de wethouder ruimtelijke ordening van Amsterdam met de gedeputeerde ging bepalen wat de gemeente Blaricum gaat bouwen. Ik snapte wel dat ze daar boos over waren. Het was een eerste ambtelijke concept. Op dat soort momenten dan willen ze niet en gaan alle deuren dicht. Maar op het moment dat je ook iets kan brengen, en open en aardig opstelt dat wil iedereen wel samenwerken.

En wat denk je dat voor een kleine gemeente de motivatie is om samen te werken?

Ik denk dat de belangrijkste reden infrastructuur is.

Dat de eigen gemeente bereikbaarder is?

Ja, voor het grote geld van infrastructuur moet je samenwerken. En als je een nieuwe woonwijk wilt aanleggen moet je er ook een weg naar hebben. Die wegen worden bijna altijd regionaal betaald, ofwel door de provincie ofwel door de stadsregio. Het is wel handig dat integraal te bekijken. Er zijn ook kleine gemeenten die, ik vind Zandvoort een mooi voorbeeld. De stranden van Noord-Holland heten in de internationale branding Amsterdam Beach. Nu heet het geloof ik Amsterdam Beaches. IJmuiden heeft een strand, en Zandvoort, en Bloemendaal en die zijn allemaal anders. We zijn nu aan het kijken of we met Zandvoort afspraken kunt maken

over het spreiden van evenementen. Zodat je dan niet een evenement in Amsterdam moet maar in Zandvoort. Die krijgen dan meer bezoekers, die kunnen daar economisch op groeien. Het spreiden van toeristen en van evenementen is vooral voor kleine gemeenten wel heel interessant.

Dus een stukje globalisering dat hun ook raakt.

Ja, al sprak ik vanmorgen met iemand van de gemeente Zaanstad. Die hebben veel contact met Edam, Volendam. In Volendam komen nu heel veel chinezen. Die chinezen komen aan op Amsterdam centraal. Die gaan met een tourbus naar Volendam. Daar heb je 1 dijk, en 1 parkeerplaats. En die chinezen gaan schijnbaar echt bij mensen in de tuin zitten op tuinstoelen, die schijnen zich echt te misdragen. Daar was discussie over ontstaan. Je merkt dat de Waterlandse gemeenten denken; belang van de stad, toeristen zijn een leuke bijverdienste. Maar uiteindelijk leveren die hele grote groepen toeristen ook gewoon een probleem op. En dat beginnen ze daar nu te ervaren, maar veel andere gemeenten denken we willen gewoon rijke bejaarden hebben die hier voor 200 euro in een B&B gaan zitten, een luxe fietstocht maken en met de fluisterboot gaan en dan weer naar huis gaan. Maar dat is het niet, het zijn wel gewoon bussen Chinezen.

In die concurrentiepositie, ervaar je dan ook concurrentie met andere Nederlandse steden. Is het allemaal een randstad of concurreert deze metropool regio ook met Rotterdam bijvoorbeeld?

Nee, er zit wel concurrentie tussen. Het grote toverwoord in regionale samenwerking is "het gaat om de inhoud". Omdat je dan zegt "nou, als het om de haven gaat is het logisch dat het naar Rotterdam gaat. R&D voor het bedrijfsleven hoort bij Eindhoven". Door vanuit dat soort inhoudelijke dingen te redeneren kom je een heel eind. Maar die concurrentie is er natuurlijk wel. Amsterdam heeft laatst een innovatieprijs gewonnen die Eindhoven had verwacht te winnen. Aan de reacties daarop merk je wel dat er wel concurrentie is.

Is er ook een wedloop in het groter maken van de metropool maken, of betere samenwerking binnen die metropool regio ten opzichte van Rotterdam bijvoorbeeld?

De burgermeester van Amsterdam zal altijd leuk vinden om te horen dat hij het beter doet dan Rotterdam. Maar ze gaan ook gewoon heel goed met elkaar om. Het enige wat wij hier proberen te doen is op een vernieuwende manier samen te werken. Door geen structuur te hebben, en wel met elkaar afspraken te maken en daar hopen wij nu in voor te lopen. Tegelijkertijd heeft de regionale samenwerking niet per se de hoogste aandacht van dit stadsbestuur van Amsterdam.

Nee?

Nee, ons college heeft wel echt stappen gemaakt afgelopen jaar. Ze vinden het steeds belangrijker en ook steeds leuker. Omdat het steeds politieker wordt. Maar het vooroordeel is dat het vergaderingen zijn waar je heengaat waar ambtenaren alle spannende dingen hebben gehaald en dat iedereen de annotaties opleest, dat je al weet wat de ander gaat zeggen. En als er dan niets uit te ruilen valt tussen portefeuilles, dan is er gewoon niets aan. Dat proberen we nu wel te doorbreken en dat leidt wel tot iets meer aandacht.

Een hele algemene vraag, om ook even nog te sturen richting mijn onderzoeksvraag. Heb jij het idee dat door de globalisering en de Europese integratie het verschil tussen de formele en de werkelijke positie van gemeenten verandert?

Nou, ik neig ernaar een onderscheid te maken tussen globalisering en Europese integratie. Globalisering merk je dat er in deze regio veel dingen gebeuren waar je niets aan kan doen. Er zijn nu scenario's gemaakt Wat gebeurt er als de economische groei in India doorzet, en wat betekent dat voor toerisme hier. Of voor China? Dat zou zomaar kunnen betekenen dat we nog anderhalf miljoen extra Chinese bezoekers per jaar krijgen en dat de leefbaarheid van de binnenstad helemaal achteruit gaat en dat ze in de regio ook denken; daar hoeven we dan ook geen bedrijven meer. Dat is dan een effect van globalisering wat je niet in de hand hebt. Een andere hele belangrijke regionale opgave is het huisvesten van statushouders. Door de oorlog in Syrië hadden we natuurlijk iets eerder zien kunnen aankomen dat er daardoor veel mensen deze kant opkomen. Maar dat je die moet opvangen, opleiden en integreren is een hele belangrijke deels regionale opgave, omdat de woningmarkt regionaal is en omdat je onderwijsaanbod veelal regionaal is. Dus dat zijn effecten van globalisering waarbij je ziet dat een stad als Amsterdams zo groot is dat ze wel de capaciteit hebben ermee om

te gaan. Dat Zaanstad en Amstelveen groot genoeg zijn daarvan te profiteren. En dat de werkelijke positie van gemeenten als Oostzaan en Ouder-Amstel de strategische capaciteit missen om te kijken wat betekenen deze ontwikkelingen betekenen voor de regio en mijn gemeente? Een voorbeeld is; ik heb een keer een sessie georganiseerd over regionale woningbouw afstemming. Alweer vijf jaar terug. In Amsterdam zijn dit jaar 8500 woningen in aanbouw genomen, en heel veel mensen verhuizen hier. En een wethouder van een gemeente als Edam-Volendam die weet uit zijn hoofd wie er bovenaan de wachtlijst staat. Die denkt gewoon Miep is zwanger dus daar moet binnenkort een huis voor worden bijgebouwd. Dus die willen dan gewoon vier huizen bijbouwen voor mensen waarvan ze weten dat die in de komende twee jaar uit huis gaan. Als je op die schaal bezig bent ben je heel betrokken bij je burgers, en staat de politiek heel dichtbij maar dan kan je niet inspelen op die globalisering. Het is niet te voorzien wat Syrische vluchtelingen doen, en of die dan in Edam-Volendam terecht komen.

En Europese Integratie vind ik een lastige omdat dat voor mij meer over structuren gaat, en over welke taken mandateert ofwel delegeert Nederland aan de Europese unie, hoeveel geld gaan we daaraan betalen en hoeveel kunnen we terugkrijgen. Wat ik wel gemerkt heb van regels, daar wordt altijd over geklaagd, over Europese regels en landelijke regels; afgelopen periode hebben we gemerkt in de agenda stad dat het grootste deel van de regels; dat je daar heel goed mee om kan gaan als je er wat meer onderzoek naar doet.

En daar heb je wel ambtelijke capaciteit voor nodig, omgaan met die regels?

Ja, en dat moet je bijhouden, Voor dat soort dingen is regionale kennisoverdracht wel heel nuttig. Alleen is het bij kennisoverdracht wel heel prettig als je een halen en brengen hebt. En als je als Amsterdam zo heel groot bent en de rest heel klein dan gaat dat scheef. Maar met gemeenten als Haarlemmermeer, en Zaanstad en Amstelveen en Almere is dat prima samenwerken.

We hebben al gehad over of er mensen negatief stonden tegenover de samenwerking. Zijn er ook gemeenten die zeggen ik ben bang om autoriteit of om zeggenschap in de eigen gemeente kwijt te raken door regionale samenwerking?

Nou, regionale samenwerking is een onderwerp waar altijd heel veel verwarring over is. De discussie wordt in raden en soms zelfs in colleges vrijwel nooit zuiver gevoerd. We hebben het gister besproken in de commissie AZ, dan ligt een convenant voor waar alleen maar afgestemd wordt wat volledig een collegebevoegdheid is, zijn er toch raadsleden die vragen; komt er dan niet een clubje van raadsleden. En onze raadsleden in Amsterdams zijn dan nog redelijk ingevoerd, en zelfs in Zaanstad al. Maar in kleine gemeenten zijn heel veel raadsleden al de weg kwijt als je zegt de stadsregio wordt een vervoersregio en de metropoolregio. Dat snap ik wel, want het is best wel een specialistisch ding, en in Zaanstad krijg je dan ook al snel discussie in de raad. Er is een raadslid die dan roept 'ja dat vind ik prima die metropoolregio maar dan moeten de provincies ook samen. Maar daar gaat de raad van Zaanstad niet over. Je krijgt heel vaak dat soort scheve discussies, en daarom zijn ze bang autonomie kwijt te raken. Maar dat heeft vooral te maken met de manier waarop de discussie gevoerd wordt en minder met wat er feitelijk gebeurt. Het is alleen maar logisch dat meerdere gemeenten in een gebied elkaar op de hoogte houden wat hun ruimtelijke plannen zijn. Samenwerken als inwoners van meerdere gemeenten naar scholen in een bepaald gebied gaan. Hier wordt niets van bevoegdheden overgedragen, er wordt niets gemandateerd. Er wordt alleen maar afgestemd, het wordt teruggedragen in de raad en die nemen een besluit.

Stel je voor dat als de burgermeester van Amsterdam naar China gaat, worden agenda's dan ook uitgewisseld met de randgemeentes?

Dat heb ik toevallig aan de hand gehad. Als de burgermeester naar China gaat wordt dat vaak georganiseerd vanuit Amsterdam in Business. Het wordt dan ieder geval afgestemd met Amstelveen, Haarlemmermeer, Almere. Ik kwam iemand tegen uit Purmerend die dat graag wilde weten. Procedureel; de reisagenda van ons college wordt gewoon een keer in de zoveel tijd in B&W besproken en dat is openbaar. Ik stuur dat soms wel door naar een paar mensen in de regio. Dan kunnen zij kijken of dat voor hun relevant is. Amsterdam in business doet het dus actief.

Wordt daar weleens op ingegaan, dat iemand meegaat. Of vraagt aan de burgemeester; zou je daar ook iets willen zeggen over ...?

Volgens mij wel. Er is ook brede consensus tussen de bestuurders hier dat als je in het buitenland bent dan noem je de hele MRA Metropoolregio Amsterdam. De gedebuteerde van Flevoland zei ook een keer tegen van der Laan; ik loop in het buitenland ook met een badge "Amsterdams deputy".

Leidt dat tot verwarring?

Nee, dat valt wel mee.

En ze komen elkaar ook nooit onverwacht tegen?

Nee, dat wordt volgens mij wel afgestemd. En volgens mij Leen Verbeek, de commissaris van de koning van Flevoland zit volgens mij het Europees comité van de regio's voor. En die stemt ook af met van der Laan. Het zou makkelijker moeten gaan met dat de metropool regio meer geformaliseerd wordt want daar is nu ook geen rol voor commissaris en burgemeesters. Is dat er wel, dan heeft Leen Verbeek al aangeven dat hij met Eberhart van tevoren ophaalt in de regio wat wij uit het comité van de regio's willen halen dan kan ik dat doen. Dat is voor hem ook leuk want dan kan hij ook zijn gebied, positie en invloed vergroten. Dat geldt voor iedereen die met zo'n kaartje Amsterdam omhangend die eigenlijk een regiogemeente is. En van der Laan vindt dat prima, want die kan nergens heen. Die heeft zo'n drukke agenda, dat is vreselijk. Je vergroot je eigen effectiviteit.